

Bakalářská práce

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Prožívání křesťanské víry adolescentů v současné společnosti

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Ludmila Muchová, Ph.D**

Autor práce: Jana Zasadilová

Studijní obor: Náboženská výchova a etika

Ročník: třetí

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

28. března 2013

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Ludmile Muchové, PhD.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	6
1. PSYCHICKÝ A NÁBOŽENSKÝ VÝVOJ ČLOVĚKA.....	7
1.1 Psychologická definice adolescence	7
1.2 Vývoj člověka – fáze a jejich úkoly.....	7
1.3. Prožívání a socializace adolescentů	10
1.4 Fáze procesu individuace	12
2. SOCIOLOGICKÝ POHLED NA IDENTITU ADOLESCENTŮ V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI	12
2.1 Socializace a „tekutá identita“	12
2.2 Vlivy na utváření identity v adolescenci.....	14
3. FOWLEROVA TEORIE STÁDIÍ VÍRY A FORMY.....	16
NÁBOŽENSKÉHO PROŽÍVÁNÍ.....	16
3.1 Vývoj víry	16
3.2 Víra v období adolescence	18
3.3 Formy náboženského prožívání	19
4. VÝZKUMNÁ ČÁST	22
4.1 Cíle výzkumu a formulace výzkumné otázky.....	22
4.2 Použité metody.....	22
4.3 Sběr dat	22
4.4 Charakter jednotlivých osob	23
4.5 Analýza rozhovorů a písemných odpovědí.....	25
4.6 Shrnutí.....	34
5. DISKUZE	35
6. ZÁVĚR	36
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	39
SEZNAM PŘÍLOH	41
Příloha I. Výpověď Aničky.....	42
Příloha II. Výpověď Davida.....	43
Příloha III. Výpověď Evy	44
Příloha IV. Výpověď Hanky.....	45
Příloha V. Výpověď Báry.....	46
Příloha VI. Výpověď Kláry	47
Příloha VII. Výpověď Lady.....	49
ABSTRAKT.....	51
ABSTRACT	52

ÚVOD

Již dlouhou dobu si uvědomuji, jak velkou zodpovědnost nesou křesťanští rodiče před Bohem za své děti. Předat druhému niternou zkušenost s Božím milosrdenstvím a láskou není snadné. A přitom všichni věřící rodiče cítí, že je to opravdu to nejdůležitější, co mohou svým dětem dát. Ale do jaké míry můžeme svou víru předat, co všechno má na víru našich dospívajících dětí vliv? Kde leží ona pomyslná hranice mezi dialogem, který dětem nabízí naši cestu a autoritářským znásilňováním jejich svobody. Máme je nutit chodit do kostela nebo modlit se, když nechtějí? Nezprotivíme jim náboženský život? Jakou roli v tom hraje svoboda?

„Pravostí života přesvědčíš“ říkává můj kamarád, otec početné rodiny, kterému se to, soudě dle života jeho dospělých dětí, daří. Jistě je to pravda, ale nedá se to takto paušalizovat. Znam celou řadu rodin, které žijí příkladně, a přesto některé jejich děti k Bohu nemají žádný osobní vztah. Udělali někde chybu? Dali jim moc svobody nebo je naopak odradili?

Z psychologie víme, že se v období adolescence utváří názory, postoje a vzorce chování. Je to tedy i z hlediska budování víry velice zásadní období. Co se s našimi dětmi vlastně děje? Jak prožívají svou víru? Co je pro ně důležité a co ne? Na tyto a další otázky se budu snažit nalézt odpověď.

V teoretické části své práce se budu věnovat psychologickému a sociologickému pohledu na vývoj člověka s důrazem na období adolescence. Tomuto období se věnuje například Macek nebo Vágnerová. Dále se budu věnovat vývoji víry, specifikům víry adolescentů a nakonec formám náboženského prožívání, jak je popisují Říčan a Rudolf Otto.

V praktické části budu pomocí interpretativní fenomenologické analýzy kategorizovat nejdůležitější pojmy, se kterými se setkám ve výpovědích mladých křesťanů. K této části práce využiji poznatků J. Hendla. Na základě těchto kategorií se pokusím postihnout nejdůležitější aspekty jejich víry. V diskuzi srovnám své závěry se závěry diplomové práce L. Ehrlichové „Příčiny odchodu adolescentů z církve“. Cíl mé práce by se dal formulovat do otázky: Nakolik se dá živá víra v Boha předat prostřednictvím výchovy v rodině?

1. PSYCHICKÝ A NÁBOŽENSKÝ VÝVOJ ČLOVĚKA

1.1 Psychologická definice adolescence

Adolescence¹ je přechodné období mezi dětstvím a dospělostí, ve kterém člověk hledá svoje „já“ a hledá vztah k sobě samému. ŘÍČAN o tom píše: „Adolescence je vrcholem osobního zápasu o identitu“ a dále uvádí: „*Mít identitu znamená znát odpověď na otázku, kdo jsem, znát sám sebe, rozumět svým citům, vědět, kam patřím, kam směřuji, čemu doopravdy věřím, v čem je smysl mého života. Znamená to jistotu sebou samým, zodpovědnost za své činy, realistické sebevědomí, znalost svých možností a mezí. Znamená to být pevně zakotven v tradici a podílet se aktivně na tvorbě budoucnosti, osobní i společenské. Znamená to vědět o své jedinečné jedinečnosti, znát své nezaměnitelné místo, svou nenahraditelnost – a to všechno nejen intelektem, nýbrž celou hloubkou své bytosti. Znamená to mít větší podíl na vlastním životě.*“² Časové vymezení adolescence v evropském pojetí je jiné než v americkém, kdy se takto nazývá celé období mezi dětstvím a dospělostí. Podle českých odborníků následuje po období puberty a zahrnuje věk mezi 15 – 20/22 let. Dělí se na 3 fáze: časnou, střední a pozdní. Vlivem sociologických, politických a kulturních aspektů se toto období stále více prodlužuje. V adolescenci musí člověk vyřešit množství vývojových úkolů. Počínaje přijetím vlastního těla, jeho fyzických změn a své pohlavnosti, přes rozvoj intelektu, interpersonální dovednosti, ujasnění si hierarchie hodnot, až po vybudování autonomie a ekonomické a sociální nezávislosti.³

1.2 Vývoj člověka – fáze a jejich úkoly

K pochopení důležitosti období dospívání v životě člověka je třeba připomenout všechny fáze jeho psychického vývoje a úkoly, které by měl v tomto období zvládnout. Hlubinný psycholog E. H. ERIKSON popsal osm vývojových stádií, z nichž každé je charakterizováno nějakým typem konfliktu a krize, která provází přechod z fáze do fáze. Vyřešení krize a konfliktu dává růst egu člověka. Pokud konflikt dané fáze není vyřešen, zůstává v jedinci pocit méněcennosti a jeho další vývoj může stagnovat nebo být narušen. ERIKSON navazuje na Sigmunda FREUDA, ale jeho model pokrývá celou životní dráhu člověka a do vývoje

¹ Termín adolescence pochází z latinského slova *adolescere*, které znamená dorůstat, dospívat.

² ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2. přeprac. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-829-5 str. 217

³ Srovnej: MACEK, P. *Adolescence. Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-348-X. str. 9

libida vnáší i důraz na sociální aspekty ontogeneze. Ústředním tématem se stává vývoj identity.

Základní důvěra proti základní nedůvěře je konflikt ve FREUDOVĚ období ORÁLNĚ SENZORICKÉM. Trvá od narození do jednoho roku života. Novorozenec nedokáže rozlišit mezi sebou a svým okolím. Neumí rozlišit zdroje pocitů, které si působí samo a které přichází z vnějšího prostředí. Rozlišuje jen podněty příjemné a nepříjemné. Konflikt tohoto stádia je dán silným pocitem závislosti dítěte na matce. Způsob, jakým matka uspokojuje jeho potřeby, její fyzický i sociální kontakt s dítětem, by měl odstraňovat jeho pocity nejistoty. Dítě, které získalo základní důvěru, není frustrováno, když mu matka zmizí z očí. Získává tak nejen důvěru k ní, ale k lidem vůbec. Základní nedůvěra se projevuje únikem do schizoidního nebo depresivního stavu. **V této fázi si dítě vytváří ctnost⁴ naděje,** vlastnost, která člověku pomáhá překonat těžké chvíle a dává mu sílu žít dál, i když se situace zdá být bezvýchodnou.

Autonomie proti pocitu studu a pochybám - podle FREUDA období **SVALOVĚ ANÁLNÍ** je typické pro druhý až třetí rok života. Dítě se v tomto období učí uvědoměle ovládat zadržování a vypuzování, jeho svalová soustava sílí. Díky mobilitě a sebe obsluze získává **nezávislost** na matce a zdravě upevňuje svou autonomii. Zde je dalším úkolem rodičů nastavit dítěti mantinely jeho možností, povzbudit jej k samostatnosti a bránit jej před zbytečnými prožitky studu a pochybností, které pramení s neschopností plnit neúměrné požadavky okolí. Dítě se musí cítit bezpečně, bez pocitu zahanbení. To je základem autonomního rozhodování o sobě samém. **Ctností tohoto stádia je vůle.**

E. H. ERIKSON o tomto stadiu uvádí: *"Toto stadium se proto stává rozhodujícím pro poměr lásky a nenávisli, spolupráce a svéhlavosti, svobody sebevyjádření a jejího potlačení. Z pocitu sebekontroly bez ztráty sebeúcty pramení pocit trvalé dobré vůle a hrdosti; z pocitu ztráty sebekontroly a z pocitu nadměrné cizí kontroly vzniká trvajících sklon k pochybám a studu."*⁵

Období iniciativy proti vině odpovídá stádiu **LOKOMOTORICKY GENITÁLNÍMU** a trvá od třetího do pátého roku života. V tomto období dítě zintenzivňuje svoje aktivity, objevuje svoje tělo, experimentuje a identifikuje se s dospělými vzory – především s rodičem stejného pohlaví. Iniciativa je potřebná k objevování, zdolávání překážek a úkolů. I zde musí mít dítě nastaveny hranice iniciativy. Pocity viny souvisí se

⁴ "virtue"

⁵ RUDOLF KOHOUTEK, *Vývojově psychologická teorie S. Freuda, E. H. Eriksona, J. Piageta a L. Kohlberg*, 12. února 2010 v 9:16, přístupno na: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002>

svědomím. Dítě vnímá to, jestli dělá věci dobře nebo špatně. Neurotický vývoj dítěte, kdy je mu bráněno v iniciativě, způsobí, že se iniciativy bojí, bojí se cokoliv samostatně dělat. Na druhé straně, když dítě neřeší hranice iniciativy, snáze propadne pocitu viny, pokud nedosáhne byť nereálného cíle. Dítě se v tomto období učí „ctností“ **účelnosti a úspěšnosti** na rozdíl od nesmyslnosti, která vyvolává pocit viny.

Snaživost proti méněcennosti trvá od šestého do dvanáctého roku života a odpovídá **OBDOBÍ** Freudovské **LATENCE**. V období snaživé píle je úkolem osvojit si vztah k práci, k povinnostem a ubránit se pocitům méněcennosti a úzkosti. Dítě je konfrontováno s vrstevníky a musí zvládat spoustu školních povinností. Škodlivé je, pokud je přehnaně hodnoceno nebo pokud jsou za jediné kritérium jeho hodnoty pokládány jeho schopnosti, inteligence nebo naopak práce. V tomto období se vyvíjí vztah člověka k práci a k povinnostem. Pokud člověk vztah k práci nezíská, může reagovat rezignací a cítit se méněcenně. „Ctností“ je zde kompetence – schopnost zaměřit se na daný úkol.

Období dospívání zahrnuje **puberta a adolescence**, charakterizuje jej **identita proti konfuzi rolí**. Zahrnuje dvanáctý až dvaadvacátý rok života.

V této fázi je fyzický, psychický a sociální vývoj vlastní identity velice bouřlivý. To klade zvýšené nároky na psychické zpracovávání. E. H. ERIKSON píše, že *"v žádném jiném stadiu životního cyklu nejsou si tak těsně blízké příslib objevení sebe samého a hrozba ztráty sebe samého"*.⁶ Dospívající si musí odpovědět na zásadní otázky „kdo jsem já“ a „jaký je smysl mého života“. Velkou úlohu hraje na počátku adolescence potřeba identifikace se vzory, modely, příklady a jejich nápodoba. Ctností je zde věrnost své životní filozofii, svým cílům, zájmům a hodnotám.

Intimita proti izolaci je úkolem **mladší dospělosti**, která zahrnuje období od dvacátého po třicátý rok (i toto období se v poslední době posunuje). Specifickým problémem mladé dospělosti je ochota splynout v intimitě s druhým člověkem, odevzdání se druhému. Předpokladem k tomu je dostatečné vědomí vlastní identity a schopnost otevřít se druhému, vzdát se části svého ega a spojit se s egem druhého člověka. Ctností je zde láska. Nebezpečím je pocit izolace pro neschopnost navázat blízké partnerské vztahy. Zvláštním případem je "izolace ve dvou", kdy se dvojice jakoby „zapouzdří“ ve svém světě a je neschopna navázat jakýkoliv vztah s okolím.

⁶ RUDOLF KOHOUTEK, *Vývojově psychologická teorie S. Freuda, E. H. Eriksona, J. Piageta a L. Kohlberg*, 12. února 2010 v 9:16, přístupno na: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002>

Generativita proti stagnaci je charakteristickým úkolem dospělosti a probíhá zhruba od třicátého do šedesátého roku života. Podle ERIKSONA je generativita v první řadě zájem o plození a vedení příští generace. Patří sem i potřeba něco vytvořit, předat, či o něco pečovat, potřeba člověka dát svému životu smysl, splnit nějaké poslání. Generativita zahrnuje i produktivitu a tvořivost obecně. Ctností tohoto období je schopnost a potřeba být prospěšný a pečovat o někoho. Kdo se necítí prospěšný, často se začíná zabývat sám sebou nebo se uzavírá a stagnuje. „Slepou ulicí“ je egocentrismus.

Integrita „já“ proti zoufalství je označována za **zralý věk** – od šedesáti let.

V poslední fázi jde o integritu „já“, vyrovnávání se s bilancí vlastního života i s faktem smrti. Podle ERIKSONA jde o pochopení řádu věcí, o jakousi moudrost, i o shrnutí všech předchozích stadií - co do míry jejich zvládnutí i co do zpětného hodnocení.

ERIKSON uvádí: *„V takovém konečném vyrovnání ztrácí smrt svůj ostěn. Nedostatek nebo ztráta rostoucí integrace „já“ se ohlašuje strachem ze smrti: jedinečný životní běh není přijímán jako poslední možnost života. Zoufalství vyjadřuje pocit, že čas je nyní příliš krátký pro pokus začít znovu jiný život a vyzkoušet alternativní cestu k integritě.“*⁷

Úzkost a strach ze smrti patří k rysům tohoto životního období. Ctností je v tomto období života **moudrost**. Ta dává člověku schopnost smířit se s vlastní konečností. Nedostatek integrace a chorobný strach ze smrti vede v tomto období života k zoufalství. Velkou výhodou zde mají věřící lidé, kteří jsou zakotveni v Bohu. Vědomí jeho přítomnosti a příslib věčného života jim dává klid. Své stáří berou jako přípravu na život s Bohem. Většinu času věnují modlitbě a četbě bible, umírají pak se jménem Ježíše na rtech.⁸

1.3. Prožívání a socializace adolescentů

V časně fázi adolescence je mladý člověk ovlivňován hormonálními změnami, které probíhají v jeho těle. Objevuje se zvýšená únava nebo naopak poruchy spánku nebo chuti k jídlu. Dospívající bývá uzavřený, nesdílný. Přemýšlí o svých vnitřních problémech či se utíká do denního snění, které mu umožňuje uniknout daleko od reality. Svým pocitům nerozumí a skrývá je z obavy, že nebude pochopen. Nerozumí ani své rozmrzelosti a výkyvům nálad. Časté jsou také jeho výkyvy v sebehodnocení. Z toho pramení velká přecitlivělost na chování lidí ve směru k jeho osobě.

⁷ RUDOLF KOHOUTEK, *Vývojově psychologická teorie S. Freuda, E. H. Eriksona, J. Piageta a L. Kohlberg*, 12. února 2010 v 9:16, přístupno na: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002>

⁸ Tak prožívala poslední roky svého života a svou smrt moje babička.

Na počátku adolescence dochází ke změně uvažování. J. PIAGET nazývá toto období „stádiem formálních operací“. Dospívající jsou již schopni uvažovat abstraktně. Jsou schopni operace „myšlení o myšlení“. Dokážou zhodnotit své myšlenky, zamyslet se nad procesem vlastního myšlení a nad jeho adekvátností. Využívají divergentní myšlení, které je běžné až v dospělosti, které jim umožňuje hledat možná řešení, zvažovat alternativy.

„Nový způsob myšlení má ovšem významné následky pro postoj dospívajícího k celému světu a zejména k lidem; zatímco dítě v mladším školním věku bralo svět realisticky a střízlivě, takový, jaký je, dospívající nyní srovnává existující a přítomné poměry s tím, co by mohlo nebo mělo být, tedy se stavem, který si jako ideál vytvoří ve své mysli. Odtud jeho častá kritičnost a nespokojenost, zklamání, nejasné toužení a třeba i vystupňovaný pesimismus.“⁹

Ve střední adolescenci mají zvláštní význam emoce a city, související s erotickou sférou života, ale i estetické a mravní citění. Dochází k „prvnímu vystřízlivění“, kdy se střetne realita života s vysněnými představami.¹⁰ Tělesnými změnami dospívajícího je ovlivněna i jeho sociální role. Chce se stát nezávislým, chce být také autoritou, a proto nemá rád podřízenou roli a těžko přijímá bezvýhradné rozkazy. Vyhranění se vůči názorům rodičů nebo jiné autority jej uspokojuje a dává mu pocit vlastní důležitosti a schopnosti obhájit svůj názor. Velká část konfliktů v rodině pramení z konfliktu potřeb rodičů a dospívajících. Rodiče si touží uchovat citovou závislost dítěte a nejsou ochotni respektovat jeho touhu po změně role v rodině. Dospívající se chce z této závislosti vymanit, a když se mu to nedaří, dochází k problémům. Láska se mění v nenávisť, úcta v pohrdání. Pokud se adolescentovi podaří obstát v mezilidských vztazích, posílí to jeho sebedůvěru a pocit autonomie. Důležitá je zde podle Macka komunikace s přáteli. Dlouhé diskuze a přehrávání „co by, kdyby“, je důležité pro utřídění vlastních názorů. „Chování vrstevníků ve skupině je také zdrojem standardů chování – ovlivňuje významně procesy rozhodování v běžných každodenních situacích, je příležitostí pro osvojování nových rolí, pro nápodobu, modelování, a pro zpětnou vazbu o vlastním chování.“¹¹

⁹ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., Vývojová psychologie. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9. str. 148

¹⁰ Srovnej MACEK, P. *Adolescence. 2. uprav. vydání* Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7 str. 48

¹¹ Tamtéž str. 58

1.4 Fáze procesu individuace

Proces individuace je dlouhodobý a podle VÁGNEROVÉ¹² má čtyři fáze:

1. **Fáze diferenciaci** – odlišení od rodičů. Zatímco dříve byli rodiče pro dítě ve všech směrech vzorem, v tomto období pociťuje mladý člověk jakési rozčarování. Rodiče nejsou tak moudří a všemocní, jak se mu zdáli být dřív. Adolescent by chtěl mít ideální rodiče, jakými byli doteď v jeho představách, je tím zklamán a snaží se s tím vyrovnat.

2. **Fáze experimentace** (14 – 15 let) – experimentace s vlastní emancipací. Dospívající má pocit všemocnosti, nic jej nemůže ohrozit, ví všechno, co je třeba. Varování a rady rodičů mu připadají hloupé. Může odmítat úplně všechno, co mu říkají.

3. **Fáze postupné stabilizace** (15 – 16 let) – postupné vyrovnávání a stabilizace vztahu s rodiči. Dospívající už dosáhl určité samostatnosti a nemá potřebu reagovat demonstrativním odporem. Může docházet k výkyvům mezi přijímáním a odmítáním rodiny.

4. **Fáze psychického osamostatnění** – vytvoření vlastní identity, která potvrzuje jedinečnost osobnosti dospívajícího a neliší se zásadním způsobem od hodnocení ostatních.

2. SOCIOLOGICKÝ POHLED NA IDENTITU ADOLESCENTŮ V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI

2.1 Socializace a „tekutá identita“

Adolescence je také obdobím, kdy mladý člověk přijímá nové sociální role a vzorce chování. Vedle vývoje osobní identity, která odpovídá na otázky „kdo jsem, kým chci být a kam směřuji“, je zde ještě pohled sociální psychologie, která hodnotí identitu člověka z hlediska sociální příslušnosti ke skupině. „*V lidské identitě se střetává niterný život člověka (a s ním spojené sebehodnocení) s životem člověka na venek, s druhými lidmi a vůbec se světem (úcta a uznání jiných lidí). Sociální identitu určuje jeho sociální příslušnost, tedy to, k jaké skupině lidí patří.*“¹³

Sociologové rozlišují dvě koncepce identity člověka z hlediska jeho příslušnosti k sociální skupině: silné a slabé koncepce identity. „Silnou“ koncepcí se rozumí chápání identity v jejím původním významu, tedy něco, co přísluší všem lidem, každé skupině, aniž o tom vědí. Kolektivní identita tedy vychází z předpokladu silného pocitu příslušnosti ke

¹² VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005, str. 412-413

¹³ MUCHOVÁ L., *Budete mými svědky. Dialogické rozvíjení křesťanské identity ve světonázorové pluralitní společnosti – pedagogická výzva*, Brno: Jiří Brauner, Kartuziánské nakladatelství a vydavatelství, 2011, 284 s., ISBN 978-80-86953-82-3. str. 11

skupině a s vymezením jasných hranic „my“ a „ti druzí“ zatímco „slabá“ koncepce odkazuje na proměnlivost identity v závislosti na místě, čase a daných okolnostech.

Na rozdíl od minulosti, kdy člověk vyrůstal v konzistentním prostředí, do něhož se narodil, a setrval v něm mnohdy celý život, dnes je vlivem multikulturalizace a globalizace situace diametrálně odlišná. Mluví se o tzv. **tekuté identitě** „*V době narůstající flexibilizace a rozpadu všech pevných vzorců, v době, kdy vstup do manželství ještě neznamena, že to bude manželství jediné a do konce života (jak tomu bylo dříve), v době, kdy nástup do zaměstnání neznamena, že ve stejné firmě se člověk dožije důchodu (jak tomu bylo dříve), v době, kdy absolvování jakéhokoliv studijního oboru neznamena, že absolvent se nebude žít v rámci jiného oboru atd., tedy v době, kdy životní trajektorie nejsou předem nijak dány, by bylo iluzorní se domnívat, že identita jedince je pevná a stabilní. V dnešním světě jedinec nezíská identitu narozením a osvojením, ani se tuto získanou identitu neučí posilovat a držet ji v pevném stavu. Jedinec si spíše osvojuje schopnosti, jak co nejdříve změnit naučené vzorce chování, hodnoty i představy. Neučí se, jak identitu posilovat, ale měnit.*“¹⁴

Tato situace nutí dnešního člověka neustále si vybírat a volit z mnoha možností a podle LUŽNÉHO vyvolává pocity nejistoty a úzkosti. Naučené vzorce chování tak často ztrácejí svůj význam, stejně tak, jako vliv společenských a náboženských institucí.

„*Z úhlu pohledu sociologie tedy identita, k níž dospívá mladý člověk v rámci rodinné socializace, získává v pozdějším životě v širší společnosti jiný, povrchnější charakter, díky němuž člověk namísto prohlubování získané identity svou identitu přizpůsobuje různým prostředím – prostě ji mění. To může podstatným způsobem ovlivnit i vědomí člověka k příslušnosti k nějaké církvi či k náboženství.*“¹⁵

Hlavním úkolem mladého člověka v dnešní překotné době je najít soulad mezi pevnou osobní a sociologickou identitou a požadavkem na flexibilitu a rychlé přizpůsobení změnám a požadavkům.¹⁶

¹⁴ LUŽNÝ, D. a VÁCLAVÍK D. citováni podle MUCHOVÁ L. *Individualizace náboženství a identita. Poznámky k současné sociologii náboženství*. 1. vyd. Praha: Malvern, 2010. ISBN 978-80-86702-69-8. S. 32-33

¹⁵ L. MUCHOVÁ, *Budete mými svědky. Dialogické rozvíjení křesťanské identity ve světonázorové pluralitní společnosti – pedagogická výzva*, Brno: Jiří Brauner, Kartuziánské nakladatelství a vydavatelství, 2011, 284 s., ISBN 978-80-86953-82-3. str. 52

¹⁶ Srovnej: L. MUCHOVÁ, *Budete mými svědky. Dialogické rozvíjení křesťanské identity ve světonázorové pluralitní společnosti – pedagogická výzva*, Brno: Jiří Brauner, Kartuziánské nakladatelství a vydavatelství, 2011, 284 s., ISBN 978-80-86953-82-3. str. 13

2.2 Vlivy na utváření identity v adolescenci

Víme, že identita není předem dána, ale je formována kulturními a sociálními okolnostmi. V dnešní době se období adolescence prodlužuje nejen z důvodu vysokoškolského studia, ale také vlivem pozdějšího osamostatnění od rodičů. Tento delší čas však dnešní mladí lidé nevěnují hledání vlastní identity, ale chtějí užívat svobodu, která se jim nabízí. Experimentují, hledají intenzivní a nové prožitky, často se vyhýbají zodpovědnosti a definitivnímu rozhodnutí ve vztahu k jejich budoucnosti.¹⁷

Vliv rodiny

Kvalita vztahu s rodiči má pro dospívajícího velký význam při vytváření vlastní identity. Tam, kde může svobodně vyjadřovat své názory, kde se vede diskuze, rodiče mají schopnost sebereflexe a dokážou vyjádřit dospívajícímu uznání a ocenění, tam se snáze vytváří jeho identita. Podle studií není pro mladého člověka ani tak důležité, zda se mu podařilo prosadit své stanovisko, jako skutečnost, že měl možnost vyjádřit svůj názor a rodiče s ním o něm diskutovali a vysvětlili mu svoje výhrady. Dobrý vztah s rodiči dává dospívajícím pocit jistoty a bezpečí. Základ, od kterého se mohou odrazit. Na druhé straně přehnaná kontrola a kritičnost způsobí větší, až nezdravou orientaci adolescenta na vrstevníky. Podle MACKA řada studií dokazuje, že se adolescenti svou hodnotovou orientací více podobají rodičům než svým přátelům.¹⁸

Vliv vrstevníků

Oproštění se od rodičů a vytvoření těsných vazeb s vrstevníky je pro hledání vlastní identity adolescentů důležité. Zvláště co se týká volného času. Svět, který přestal být černobílý, jak jej viděli dětskýma očima, je příliš komplikovaný. Svě schopnosti, názory, pocity i chování mohou otestovat jen mezi svými vrstevníky. Sem patří styl oblékání, poslouchání hudby, četba stejných knih, sledování stejných filmů a především dlouhé „probírání“ všech svých zážitků. Konformita s vrstevníky napomáhá citovému osamostatnění od rodiny a tedy k pocitu vlastní autonomie. Přátelské vztahy chlapců a děvčat mají v tomto období jinou kvalitu. Děvčata mají potřebu sdílet své pocity a do přátelského vztahu s kamarádkami vnášejí silné emoce. Chlapci se tak citově neangažují, jejich přátelství je více kolektivní, spojené se společnými aktivitami a zájmy.¹⁹

¹⁷ Srovnej: MACEK, P. *Adolescence. 2. uprav. vydání* Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7 s. 116-117

¹⁸ Tamtéž str. 54

¹⁹ Tamtéž str. 59

Vliv doby

V posledních desetiletích se průběh období adolescence změnil. Většina současných adolescentů nepocítuje svoje dospívání jako období plné krizí, konfliktů, střetů s autoritami a společenskými normami. Dnešní dospívající se od předchozích generací liší jinými životními podmínkami. Svoboda názorů, možnost kvalitního studia, cestování a prostor pro seberealizaci jsou dnešními adolescenty vnímány jako samozřejmost. V porovnání s minulými generacemi mají vysokou individuální svobodu, ale také značnou osobní a sociální nejistotu. Tato nejistota je dalším faktorem již zmíněného váhání se vstupem do dospělosti a odkladu rodičovství. Dnešní globalizace, multikulturalizace, rozvoj informačních technologií a relativizace tradičních hodnot vede k jiným hodnotovým systémům, než měly minulé generace.²⁰

Vliv médií

Již jsem zmiňovala, že hlavní vliv na utváření identity má rodina a vrstevníci. V další řadě pochopitelně škola, komunita, církevní společenství a zájmové kroužky. Dalším rysem dnešní doby je obrovský vliv médií, zvláště televize a sociálních sítí na internetu. Tato média se v moderních společnostech stala neodbytnými, všudypřítomnými a velmi působivými zdroji informací o tom, jak by se lidé měli chovat. O vlivu, jaký mohou mít filmy, počítačové hry a sociální sítě na děti a dospívající, se hodně diskutuje. Mluví se o nepřímém, ale dlouhodobém vlivu, který mají na lidskou a zvláště dětskou psychiku. Diskutuje se i o tom, nakolik tato média poskytují vzorce chování, které korespondují s morálním standardem přijímaným ve společnosti, nebo naopak představují jeho porušenou verzi, která může přivést jedince do konfliktu s konformní většinou.

Média, reklama a časopisy vytvářejí virtuální svět, v jehož středu stojí ikony spotřebního průmyslu ze světa showbyznysu a sportu. Výsledkem je nejen snadný prodej reklamou propagovaného zboží, ale především značný vliv sportovních osobností a popových hudebních hvězd na sociální identitu dětí zprostředkovanou jejich stylem oblékání, názory a způsobem života. Identifikace se vzorem a následná imitace jeho chování ovlivňuje postoje a hodnotové systémy dospívajících.²¹

²⁰ Srovnej MACEK, P. *Adolescence. 2.uprav.vydání* Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7 s. 116

²¹ Tamtéž s. 118

3. FOWLEROVA TEORIE STÁDIÍ VÍRY A FORMY NÁBOŽENSKÉHO PROŽÍVÁNÍ

V období adolescence si člověk vychovaný v křesťanské rodině utváří své vlastní postoje k náboženství. V této době se rozhoduje, zda Boha přijme za svého přítele nebo pro něj křesťanství zůstane jen životním stylem.

Osobní víra člověka

Co je to vlastně osobní víra? Definice říká, že: „*Víra je přesvědčení, postoj, zpravidla emočně silně podmíněné, o existenci a pravdivosti určitého jevu, který jednoznačnými a jasnými důkazy nelze potvrdit ani vyvrátit, předmětem víry je nejčastěji to, co přesahuje možnosti lidského poznání, součást hodnotové orientace.*“²²

Katechismus katolické církve vysvětluje, že v křesťanství je víra hluboce spojena s důvěrou k osobnímu Bohu. „*Víra je odpověď člověka Bohu, který se mu zjevuje a sdílí a zároveň jej hojně ozařuje světlem při hledání posledního smyslu života. Touha po Bohu je vepsána do lidského srdce. Svou otevřeností k pravdě a kráse, svým smyslem pro mravní dobro, svou svobodou a hlasem svého svědomí, svou touhou po nekonečnu a po štěstí se člověk ptá, zda existuje Bůh. Má schopnosti, které mu umožňují poznat, že existuje jeden osobní Bůh. „Důkazy“ Boží existence mohou disponovat k víře a pomáhat k zjištění, že víra není proti lidskému rozumu.*“²³

3.1 Vývoj víry

Teolog a psycholog James FOWLER navázal na teorii Piagetových vývojových stádií a zkombinoval je s Eriksonovou teorií psychologického vývoje. Podobně jako on charakterizoval každý vývojový stupeň víry a upozornil na jeho úskalí. Vycházel přitom především z analýzy stovek rozhovorů s věřícími křesťany různého věku.²⁴

Intuitivně-projektivní víra – víra raného dětství od tří do sedmi let. Pohled dítěte na svět je v tomto věku často magický a plný fantazie. Bůh je pro něj především bytostí schopnou konat velkolepé činy. „*Nebezpečí zde spočívá v tom, že mohou vzniknout obrazy děsivé až destruktivní, případně vnucující mu poddanost vůči autoritám předkládajícím určitou nauku a morálku.*“²⁵ Dítě, které má zkušenost s rodičovskou láskou snadno přijímá

²² HART a HARTOVÁ, *Psychologický slovník*, Praha: Portál, 2000 ISBN 80-7178-303-X str. 671

²³ KKC, čl. 26 – 27

²⁴ Srovnej: ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-547-4 str. 253

²⁵ ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-547-4 str. 253

představu o milujícím a pečujícím nebeském otci. Tvrdý a nesmlouvavý rodič je zase předobrazem chápání „Zlého a trestajícího boha“

Myticko - doslovná víra dětí kolem sedmi let, kdy jsou již schopné konkrétních logických operací. Dítě chápe příběh, ale ne jeho symbolický význam. Bůh bývá chápán jako mocný rodič, který je spravedlivý, ale přísný. *„Úroveň tohoto osvojení je limitována antropomorfní doslovností a morálkou typu „něco za něco“.* Dítěti hrozí, a to i pro budoucnost, že se vyvine pokrytecký perfekcionismus, anebo pocit hříšnosti a bezcennosti.“²⁶

Synteticko – konvenční víra Kolem dvanácti let jsou dospívající ve stádiu formálních operací. Rozvoj myšlení umožňuje vidět rozpory v příbězích a učení. Touto konfrontací odpadá lpění na doslovném významu příběhu. Mladý člověk potřebuje, aby mu víra v této fázi poskytla novou orientaci ve světě se všemi jeho složitostmi, se kterými je konfrontován. Mladý člověk v této fázi přijímá hodnoty a přesvědčení svého okolí bez kritické reflexe. ŘÍČAN upozorňuje na dvojí nebezpečí: *„(1)Dospívající může do té míry zvnitřnit očekávání a hodnocení lidí, na nichž mu záleží, že se od nich později nedokáže odpoutat. (2)Postihne-li dospívajícího zrada v interpersonálním vztahu, může to vést ve vztahu k Nejvyšší bytosti buďto nihilistické zoufalství, nebo ke kompenzační intimitě ve vztahu k Bohu, jež ho bude izolovat od lidí.“*²⁷

Individuačně – reflexivní víra, k níž člověk dospěje nejdříve v mladší dospělosti, někdy i později. Někteří lidé do tohoto stádia nikdy nepostoupí. Přejít do tohoto stádia totiž vyžaduje kritickou reflexi dosavadních názorů, přesvědčení a hodnotového systému. Někdy se toto stádium označuje za stádium hledače, který prověřuje, čemu opravdu věří a zkoumá, zda je to v jeho životě pravdivé. Člověk přestává spoléhat na autority a bere sám na sebe odpovědnost za své spasení. *„ Hlavním nebezpečím tohoto stádia je přílišné spoléhání na kritické myšlení a sklon příliš přizpůsobovat svým představám své vidění druhých lidí.“*²⁸

Spojovací víra je stádiem, kterého jedinec dosáhne většinou až ve druhé polovině života, kdy si na základě životních zkušeností uvědomí relativitu svého náboženského přesvědčení a svého vnímání pravdy. Uvědomuje si mnohvrstevnost pravdy a omezenost jediného úhlu pohledu. Jeho víra musí vydržet napětí mezi různými perspektivami pohledu a přijmout zdánlivé paradoxy. Dokáže žít svou individuální vírou a zároveň být součástí

²⁶ Tamtéž str. 253

²⁷ Tamtéž str. 254

²⁸ Tamtéž str. 254

komunity. Podle ŘÍČANA je nebezpečím tohoto stádia, „že vyostřené vědomí relativity člověka ochromí a dovede k pasivitě, spojené buďto se samolibostí, nebo s cynismem.“²⁹

Víra směřující k universalitě je vírou výjimečných lidí. Tito lidé se dokážou odpoutat od svých osobních názorů a zájmů a obětovat se pro Boha a pro druhé lidi. Svým životem oddaným spravedlnosti a lásce přinášejí mezi nás Boží království. „*Takto věřící svou vizí a tím, jak za ní jde, ruší zaběhaný nespravedlivý a krutý „pořádek“ světa a zahyne jako mučedník rukou těch, kteří se tím cítí ohroženi.*“³⁰

3.2 Víra v období adolescence

Právě období adolescence, které je obdobím hledání ve službě utváření vlastní identity, vede mladé lidi k přemýšlení o smyslu života a o tom, zdali existuje něco, co dává životu smysl a řád, co by přesahovalo běžnou lidskou zkušenost. Na začátku puberty vstupuje mladý člověk do stádia abstraktních logických operací. Jeho myšlení již není vázáno na konkrétní a hmatatelné objekty. Dokáže uvažovat hypoteticky, snaží se proniknout do podstaty pojmů jako je čas, prostor, pravda, spravedlnost. Vyžívání nervové soustavy mu umožňuje uvažovat nejen o obsahu, ale také o způsobu jeho myšlení. Hlavním úkolem dospívání je hledání vlastní identity, svého místa ve světě, smyslu své existence. Kdo jsem? Jaký jsem? Kam patřím? Co je smyslem mého života? To vše komplikují hormonální změny v těle dospívajícího, které mají vliv na jeho pocity, puzení a změny nálad, a způsobují tím zmatek. Věřící mladý člověk hledá smysl svého života v Bohu. Víra je pro něj nástrojem sjednocení všech informací a hodnot, které nabízí škola, vrstevníci, média i náboženské autority. Mladý člověk má sklon přijímat ideologii, která je mu přesvědčivě podána. Proto je považován za nositele „ideologie“ Zde je podle ŘÍČANA nebezpečí a velké pole působnosti pro demagogy, kteří se proto často na mladou generaci orientují. A to také proto, že mladí lidé usilují o to, aby byli dobře hodnoceni. „*Adolescent, který našel smysl života, odpovídající program a skupinu, případně instituci, která tento program ztělesňuje, je schopen a – často také dychtivě nakloněn – cele se odevzdat a věrně uskutečňovat, k čemu se zavázal. K jeho identitě patří zpečetění slibem. Patříčně obřadný a vážně braný slib lékaře nebo zdravotní sestry, podobně jako slib řeholnický, odpovídá této potřebě.*“³¹

²⁹ ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-547-4 str. 254

³⁰ Tamtéž str. 254

³¹ Tamtéž str. 291

3.3 Formy náboženského prožívání

Skutečnost, že se člověk označuje jako věřící, vypovídá jen málo o tom, nakolik je jeho náboženské přesvědčení pro něj důležité a do jaké míry ovlivňuje jeho každodenní život. Projevy tohoto přesvědčení můžeme rozdělit na náboženské chování a náboženské prožívání. Chování je to, co můžeme pozorovat, jako např. účast na liturgii, modlitba, četba Bible a náboženské literatury, účast na poutích, posty a jiné dobrovolné újmy a v neposlední řadě charitativní, lektorská a katechetická činnost.

Niterné prožívání je však subjektivní a jakékoliv objektivní hodnocení jeho intenzity je dost obtížné. Zde jsme odkázáni především na vlastní výpověď jedince. Niterné náboženské prožívání a s ním spojené jednání označuje náboženská psychologie pojmem spiritualita, která obsahově odpovídá vžitému termínu religiozita, lidově též zbožnost. Tento termín však v sobě nese i další obsah a to hledání a touhu po posvátnu, po transcendenci. V této souvislosti je třeba nastínit tendence dnešního, především českého člověka hledat spirituální prožitky nezávisle na církvi a dokonce nezávisle na křesťanství. Mluví se o takzvané nenáboženské spiritualitě. Moderní člověk, který se oprostil od Boha, utíká se do náruče pohanských náboženství, různých sekt, okultních věd a podvodných šarlatánů. Honí se za duchovním prožitkem ne proto, aby se stal lepším, ale proto, aby prožil něco výjimečného, něco, co mu dá punc exkluzivity.

Numinosum

Zvláštním prožitkem jsou mystické prožitky. „Numinosum“, česky posvátno, je něčím, co nás fascinuje a zároveň děsí. Německý teolog věnoval tomuto fenoménu studii, která vyšla pod českým názvem Posvátno. Zde popisuje nepopsatelné: „*Ten pocit tajemného úděsu může proniknout myslí mírným tokem v podobě poklidného zbožného rozjímání...Může také v duši propuknout náhle, jako bleskem. Může vést k podivným vzruchům, k opojení, k vytržení, k extázi.*“³² Podle OTTY je numinózní mystérium „*neslýchané blaho tohoto - nejednou až omamného – prožitku jednoty s Bohem, jenž svrchovaně naplňuje a uspokojuje duši, se pro mystika stává nejvyšší hodnotou, ba spásou. Moment mystéria a moment tremenda jsou rozdílné momenty a v prožitku posvátna může pocit tajemnosti převážit nad pocitem bázně, ba i tak převážit, že druhý pocit vedle něho téměř zaniká.*“³³ ŘÍČAN upozorňuje, že snaha omezit podstatu náboženství jen na cit je jednostrannou. Stejně důležité je i hledání pravdy,

³² RUDOLF OTTO, *Posvátno*. 1998 Vyšehrad 1998 ISBN 80-7021-260-8, str. 26

³³ Tamtéž str. 36

schopnost správného rozhodnutí a vytrvání na zvolené cestě. Jako příklad uvádí biblický příběh Abrahama.³⁴

Spirituální každodennost

Věřící člověk prožívá ať již v menší či ve větší míře s Bohem každý den, komunikuje s ním v modlitbě a obrací se na Něj se svými problémy. Bůh je s ním při všem, co dělá. Dá se říct, že vše, co zažívá, může být určitým způsobem náboženský prožitek. Základní formy náboženských prožitků popsal Friedrich HEILER a ŘÍČAN je rozšířil z původních osmi na dvacet. „*Všechny tyto prožitky se vyskytují ve velmi různém stupni intenzity – v náboženském životě stejně jako kdekoliv jinde. Některé z nich nabývají ve vystupňované podobě zvláštní kvality.*“³⁵

Základním pocitem v náboženském prožívání je **úcta**, cit, který tvoří bázeň, obdiv a odevzdanost. Dále je to **strach** nebo **úzkost**, cítí-li se opuštěn od Boha, neschopen prožívat radost a pokoj při obřadech a modlitbách. **Víra a důvěra**, tento cit ujišťuje věřícího o Boží dobrotě, štědrosti a ochotě pomoci. V žalmech je Bůh přirovnáván ke skále a hradu, k pastýři, který ovci bezpečně povede. **Naděje** jako „*víra upřená do budoucnosti*“,³⁶ která člověku dává zakusit pocit, že Bůh jej nikdy neopustí. Nejkrásnějším prožitkem je **láska** k Bohu a k bližnímu. Povznášející pocit při vědomí, že Bůh mne miluje a i já jsem schopna všechny milovat. Dalším pocitem je **pokoj**, který je stavem vnitřního klidu, založený na víře, naději a lásce. Pokoj, který pramení z jistoty odpuštění hříchů. **Radost** je do jisté míry pocit, který vyvěrá z víry, naděje a lásky a nutí člověka podělit se s druhými o jedinečný zážitek jako je vyslyšení modlitby či mystický zážitek. **Pokora**, jako vědomí své nedokonalosti, vědomí, že vše, co mám, mi propůjčil Bůh. Může mít až mystický ráz, když si člověk uvědomí, že je pouhým stvořením. Tento pocit numinózní nehodnoty zažívá ovšem jen člověk, který je „v duchu“. Teprve tehdy chápe člověk své mravní poklesky jako hřích a hodnotí je ve svém svědomí jako závažné selhání vlastních sil. „*Pouhá bázeň, pouhá potřeba záštity před údělem se tu povznáší k pocitu, že jako profánní tvor nejsem hoden stanout blízko svatosti, že bych svou naprostou nehodnotou svaté pošpinil.*“³⁷ **Svoboda** jako Boží dar, kterého si Bůh cení ze všeho nejvíce. Na svobodě založil naši existenci, kvůli naší svobodě nám poslal svého

³⁴ Srovnej: ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství a spirituality*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 326 s. ISBN 978-80-7367-312-3. str. 85

³⁵ ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství a spirituality*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 326 s. ISBN 978-80-7367-312-3. str. 88

³⁶ Tamtéž str. 88

³⁷ RUDOLF OTTO, *Posvátno*. 1998 Vyšehrad 1998 ISBN 80-7021-260-8, str. 64

Syna. **Vděčnost** Bohu, pocítíme, když si uvědomíme nekonečnost jeho lásky k nám. „*Inspirace – prožitek náhlého vhledu, poznání souvislostí a smyslu uspořádání světa*“³⁸ **Vědomí Boží vůle**, kterou nám Bůh ukázal. Úžasným prožitkem, který posiluje naši víru, je **zkušenost vyslyšené modlitby**. Zvláštním prožitkem je jistota, že náš **život má smysl**, že zde na zemi máme své konkrétní poslání. Neméně silným prožitkem je **vědomí očištění od hříchů**, které můžeme prožívat až fyzicky. **Pravda** může být zdrojem radosti z poznání. ŘÍČAN upozorňuje, že je třeba dát pozor na nebezpečí fanatismu či skrupulosity. „*Touha po osobní dokonalosti jako „volání po archetypu svatosti*“³⁹ Zvláštním prožitkem je **Svatý hněv**, který dává ve stavu extáze bojovníkovi sílu položit i vlastní život. **Vědomí Boží přítomnosti** při modlitbě, meditaci či opuštění.

Mimořádné spirituální prožitky

Mimořádně prožitky se mohou dostavit spontánně, jedinec je jimi jakoby „přepaden“. Toto přepadení je potom považováno za jakýsi zvláštní doklad pravosti, případně nadpřirozenosti⁴⁰ Entuziastický zážitek je dle ŘÍČANA charakterizován nadšením, jež se navenek projevuje hlasově (výkřiky), motoricky (mávání pažemi, padání k zemi, tanec neřízený vůlí, třesení, skákání) apod. Účastník tohoto prožitku zde vlastně vyřadí vlastní Já a plně se vystaví působení Boha⁴¹ Například je to tzv. křest Duchem, zážitek charakteristický pro letniční hnutí, kde je typickým projevem pokřtění Duchem glosolálie neboli mluvení jazyky. Dle ŘÍČANA je vroucí touha a určitá doba čekání součástí nevědomého scénáře, podle kterého ke glosolálii dochází. Snadnost dosažení by devalvovala její cenu, kterou Křest Duchem, jehož součástí glosolálie je, má.⁴²

³⁸ ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství a spirituality*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 326 s. ISBN 978-80-7367-312-3. str. 88

³⁹ Tamtéž str. 88

⁴⁰ Srovnej: ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 328 s. ISBN 80-7178-547-4 str. 252-253

⁴¹ ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 328 s. ISBN 80-7178-547-4 s. 254-255

⁴² ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství a spirituality*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 326 s. ISBN 978-80-7367-312-3. str. Str. 88

4. VÝZKUMNÁ ČÁST

4.1 Cíle výzkumu a formulace výzkumné otázky

Na začátku mé bakalářské práce, ale také na začátku mého studia náboženské výchovy a etiky, stála otázka, nakolik se dá živá víra v Boha předat prostřednictvím výchovy v rodině. Jaká je souvislost mezi křesťanskou výchovou v rodině a přijetím víry v období adolescence a jaké další aspekty mají na rozhodnutí adolescenta vliv. Rozhodla jsem se oslovit několik mladých lidí ze svého okolí, kteří již k Bohu našli svůj osobní vztah a prozkoumat, jak se jejich víra vyvíjela, co ji ovlivnilo a jak ji prožívají.

4.2 Použité metody

Pro svůj výzkum jsem použila kvalitativní interpretativní fenomenologickou analýzu. Použití dotazníků a jejich vyhodnocení pomocí kvantifikační metody by mi sice pomohlo zmapovat četnost projevů určitých aspektů náboženského života, jako např. účast na mších, zapojení do práce pro církev, osobní modlitby, čtení Bible apod., ale nepomohlo by mi určit, jaký význam mají v osobním životě adolescentů. HENDL uvádí, že pro výzkum problému, který je spjat s vnitřním světem osobnosti, jako např. otázky hodnotových orientací, smyslu života, svědomí a morálky apod., je vhodná fenomenologická studie a upozorňuje, že může vést také k získání nových, neotřelých názorů na jevy, o nichž již něco víme.⁴³

Byla jsem si vědoma skutečnosti, že nemohu postihnout všechny aspekty prožívání křesťanské víry adolescentů, proto jsem se rozhodla sledovat jen ty, které jsou důležité pro mladé lidi, které jsem oslovila.

4.3 Sběr dat

Velkou pozornost jsem věnovala formulaci otázek, protože právě ty do značné míry ovlivní, jakým směrem se bude výzkum ubírat. Vycházela jsem z toho, že všichni mnou oslovení mají k Bohu hluboký osobní vztah. Zároveň jsem jim chtěla dát i prostor k výpovědi, co nebo koho chápou ve svém vztahu k Bohu jako problém. Vybrala jsem si šest chlapců a šest dívek, kterým jsem na facebooku zaslala následující prosbu.

⁴³ Srovnej: HENDL J. *Kvantitativní výzkum: Základní metody a aplikace* Praha:Portál 2005, 408s.ISBN 80-7367-040-2 str. 76-77

„Moc by mi pomohlo, kdybys mi mohl/a napsat takové krátké osobní zamyšlení. Vše, co napíšeš, bude použito jen pro mou bakalářskou práci. Vše, co v ní uvedu, bude pod změněným jménem. Pokud se k tomu uvolíš, byla bych ráda, kdyby ses zamyslel/a nad tím,

- ✓ **jak se vyvíjela tvá víra od dětství do současnosti**
- ✓ **kdo je Tvým vzorem**
- ✓ **jak a proč je pro Tebe víra důležitá**
- ✓ **na kolik Ti víra v životě pomáhá a nakolik Ti ho komplikuje**
- ✓ **co cítíš, že Tě od Boha nejvíce odvádí**
- ✓ **co Ti brání žít svou víru tak, jak by sis představoval/a.**

Dostala jsem písemnou odpověď od čtyř oslovených a s dalšími čtyřmi jsem se domluvila na osobním setkání a jejich odpovědi jsem s jejich souhlasem nahrála na diktafon. Při přepisování jsem vynechala části, které se netýkaly tématu.

4.4 Charakter jednotlivých osob

Ačkoliv jsem oslovila stejný počet dívek a chlapců, nakonec se mi podařilo získat odpovědi od šesti dívek a jednoho chlapce. Všichni mladí lidé jsou ve věku 18-21 let, čtyři jsou v maturitním ročníku gymnázia a ostatní studují na vysoké škole. Tři žijí v současnosti s rodiči, tři dívky bydlí na koleji a jedna na internátu. Jedna dívka pochází z okresního města, dvě dívky bydlí na malém městě a ostatní vyrostli na vesnici. Všichni jsou z úplných rodin.

Rodiny všech těchto mladých lidí znám dlouhá léta, příležitostně se navštěvujeme a některé znám od narození. Proto mohu přistoupit k případové anamnéze v jednotlivých profilech. Křestní jména jsou z pochopitelných důvodů změněna.

Anička vyrostla na vesnici v rodině konvertitů. Otec byl sice pokřtěn, ale nebyl vychován ve víře. Matka vyrostla v rodině s komunistickým smýšlením. Po patnácti letech manželství se setkali s vírou prostřednictvím konverze své nejstarší, tehdy čtrnáctileté dcery. Ta měla silný vliv na všechny členy rodiny. Rodiče začali navštěvovat mše, setkávali se s duchovními a stali se součástí farního společenství. Později konvalidovali svůj sňatek, matka i všechny tři dcery se nechaly pokřtít a později přijala postupně celá rodina svátost biřmování. Anička byla v počátcích ještě malá, takže má pocit, že chodili do kostela odjakživa. Dlouhá léta ministrovala a v současné době zpívá na kůru. Studuje prvním rokem na vysoké škole. Má chlapce, který není věřící, ale často spolu o Bohu mluví. Je to velice kreativní umělecky zaměřená dívka, která má ve všech směrech vlastní styl. Své nedostatky

dokáže využít a přetvořit je v přednosti. Výborně hraje na housle, klavír a na harfu. O svém vztahu k Bohu mluví nadšeně a emotivně.

David bydlí na vesnici v silně věřící katolické rodině, jeho strýc je knězem. Výchova v rodině je přísná, jak je tomu na vesnici zvykem. Rodiče se denně modlí růženec, část růžence se vždy modlila celá rodina dohromady. David v kostele ministruje, 2x denně se snaží modlit Breviář a cíleně si vybírá kamarády mezi věřící mládeží. Letos bude maturovat, chystá se na vysokou školu technického směru. S Bohem má intenzivní zážitky, což jej vede i k myšlenkám stát se duchovním. V tomhle ohledu ale ještě váhá, jasné povolání ke kněžství ještě necítí. Také by se také rád seznámil s děvčetem a oženil se. O Bohu mluví s úctou, pečlivě volí slova.

Eva je z menšího města a vyrostla v silně věřící katolické rodině, v jejím vzdálenějším příbuzenstvu je celá řada duchovních. Rodina se společně každý večer modlí. Při dětských a mládežnických mších hraje v kapele. Eva je velice inteligentní, letos bude maturovat na gymnáziu. Má velice osobitý styl, gestikulaci i vyjadřování. Má hluboké náboženské znalosti. O Bohu mluví nadšeně, s láskou až důvěrně.

Hanka je z menšího města, vyrostla ve velmi početné rodině. Otec má nadmíru hluboký vztah k Bohu, ten předal i své ženě, která vyrostla v rodině komunisty. Hanka je nejmladší z rodiny, kde všichni sourozenci mají živý, osobní vztah k Bohu. Hanka je dobrou muzikantkou, letos maturuje na gymnáziu. Znáám ji spíše jako tichou, zamyšlenou dívku, která se příliš neprojevuje. Vždy si dobře rozmyslí, co řekne. Na moje otázky odpověděla písemně.

Bára bydlí na malé vesnici v početné rodině. Oba rodiče jsou velmi aktivní katolíci. Matka je katechetka. Bára je tichá, mezi ostatními sourozenci i v jiných kolektivech spíše nenápadná. U ní to ovšem není zakřiknutost, ale zděděný povahový rys. Všichni její sourozenci mají velice vřelý, osobní vztah k Bohu. Maturovala na gymnáziu a nyní studuje na vysoké škole. Je výbornou muzikantkou a hraje. Na moje otázky odpověděla písemně.

Klára je z okresního města, také z velice aktivní katolické rodiny, kde si všichni i vzdálení příbuzní (z obou stran rodičů) zachovali živou víru. Klára je nejmladší ze tří dětí. Všichni její sourozenci, bratřenci a sestřenice mají hluboký vztah k Bohu nebo jsou k tomu svými rodiči vedeni. Práce pro kostel, zpěv ve sboru a jiné jsou pro ně samozřejmostí. Klára je výbornou muzikantkou. Rozhodla se pro profesionální dráhu muzikanta. Letos bude maturovat na gymnáziu. Na moje otázky odpověděla písemně.

Lada žije na vesnici, kam se její rodiče přestěhovali kvůli své početné rodině. Její rodiče jsou konvertité, původně členové Círкви bratrské. V nedávné době odešli k nějaké novější církvi. Přestože oba vyrostli v ateistických rodinách, oba jsou ve víře velice horliví.

Otec studoval evangelickou teologickou školu v Praze a byl laickým kazatelem Církve bratrské. Všechny děti vychovávali k víře a k hudbě. Dnes dokonce spolu koncertují. Lada maturovala na střední zdravotnické škole a nyní studuje na vysoké škole. Je také velice sportovně založená. Na moje otázky odpověděla písemně.

4.5 Analýza rozhovorů a písemných odpovědí

Po pečlivém studiu jsem jednotlivé výpovědi respondentů kategorizovala do 27 kategorií

- 1. řádu:**
- **Křesťanská výchova v dětství**
 - **Dětské představy o Bohu**
 - **Víra jako znamení odlišnosti**
 - **Ztráta víry**
 - **Konverze**
 - **Pochybnosti ve víře**
 - **Zvláštní prožitek**
 - **Modlitba**
 - **Zpověď**
 - **Prožívání mše**
 - **Vlivy sekularizovaného světa**
 - **Bůh jako jistota**
 - **Bůh jako láska**
 - **Bůh pomáhající**
 - **Vědomí vlastní nedostatečnosti**
 - **Prostor svobody a odpovědnosti**
 - **Žijící vzory**
 - **Svatí jako vzory**
 - **Církevní fundamentalismus**
 - **Vliv zapojení do služby v církvi**
 - **Význam velkých setkání**
 - **Význam společenství**
 - **Rutina náboženského života**

- **Potřeba znát věrouku**
- **Úloha kněze**
- **Potřeba obhajovat víru**
- **Představy nevěřícího okolí**

Tyto jsem posléze znovu kategorizovala do 4 kategorií 2. řádu:

- **Vývoj víry**
- **Víra jako vnitřní postoj**
- **Víra ve vztahu k církvi**
- **Víra ve vztahu k nevěřícímu okolí**

Pro jednotlivé kategorie 2. řádu jsem vytvořila tabulky, kde na levé straně jsou kategorie 1. řádu a na pravé straně výpovědi. Tabulky ponechávám jako součást práce nejen pro jejich autentičnost, ale také pro jejich silný osobní náboj.

Po té jsem jednotlivé kategorie 2. řádu interpretovala a pokusila se o jejich souhrn. Interpretaci uvádím vždy pod příslušnou tabulkou.

Tabulka 1 VÝVOJ VÍRY

KATEGORIE	VÝPOVĚĎ
Křesťanská výchova v dětství	<p>Když jsem byla malá, tak jsem do kostela nechodila ráda. Ptala jsem se, kdy už to skončí. Rodiče nás tam brali a říkali, ještě vydrž. (Anička)</p> <p>Já jsem pokřtěná jako malá, jak je to normální v katolických rodinách. Do kostela jsme chodili již od malička.(Eva)</p> <p>Moji rodiče mě vedli k víře už od dětství, myslím docela pěkným způsobem. (Hanka)</p> <p>Víra byla od malička součástí mého života, protože jsem vyrostla v praktikující katolické rodině. Doma jsme se každý večer společně modlili, v neděli chodili do kostela... (Bára)</p> <p>Vyrůstala jsem ve věřící rodině. Kdo mě přivedl k víře, tedy byla právě moje rodina, především rodiče, kteří mě v ní vychovávali, ale i sourozenci, prarodiče, bratřenci a sestřence...(Klára)</p> <p>Narodila jsem se do věřící rodiny. Oba moji rodiče uvěřili již dřív před mým narozením. Od malička mě vedli k víře. Tatínek mě a mým sourozencům každý večer četl z bible, vyprávěl o dobrodružstvích, které s Bohem zažil a modlil se s námi, před usnutím nám žehnal. To mě provázelo mým dětstvím každý den až do dospívání. (Lada)</p>
Dětské představy o Bohu	<p>V dětství jsem si Boha představoval jako policajta, který tě potrestá za každou špatnost, kterou jsi provedla. Bůh jako starý, nemohoucí člověk. Jako takový automat, který, když hodíš modlitbu, tak ti vyplní, co sis přála. Nebo jakože je takový loutkař, který všechno řídí. Myslím, že je dobré takové představy poznat, ale opustit je.(David)</p>
Víra jako znamení odlišnosti	<p>Bojím se Boha, že se mu nebude Petr (její nevěřící chlapec) líbit a nevím, jestli je opravdu ten pravý, i když chci, aby to byl on, s kým budu celý život. (Anička)</p> <p>Začala jsem si uvědomovat, že víra není samozřejmá, když jsme chodili v první třídě na</p>

	<p>náboženství. (Eva)</p> <p>Někdy mám dokonce trošku dojem, že vyrůstám v jakémisi křesťanském skleníku. (Hanka)</p> <p>Jako komplikaci vnímám víru při navazování nových vztahů, mám v sobě vždycky obavu, kdy a jak se ten člověk dozví, že jsem věřící, jak bude reagovat, jak to ovlivní náš vztah apod. (Bára)</p> <p>V dětském věku (na základní škole) jsem se, asi jako každý křesťan, musela potýkat s prvními těžkostmi, jako jsou narážky, všetečné otázky, posměchy apod. Musela jsem si svou víru obhájit. Musím přiznat, že jsem se několikrát za víru styděla nebo se snažila vyhnout přímé odpovědi, zamluvit to, za což se stydím. Bylo pro mě těžké, jít sama proti proudu, proti davu, být ta jediná, zvláště v naší české ateistické společnosti, kde se víra „nenosí“. (Klára)</p> <p>...proč jsem jiná než ostatní. (Lada)</p> <p>Jinak nevěřící spolužáky ani nevyhledávám, nikam s nimi nechodím. Spíš chodím někde s věřícími kamarády nebo jsem doma na počítači. V minulosti jsem měl i nevěřící kamarády, ale těch jsem se zbavil. Na jednu stranu je mi to někdy líto, ale druhou stranu jsem rád, protože by mne odvedli od víry. (David)</p>
Ztráta víry	<p>Když jsem začala tak nějak samostatně přemýšlet, tak jsem celou víru zahodila jako nepotřebnou a zhruba rok jsem chodila na mše jenom proto, že to chtěli rodiče a já jsem jim ještě neuměla vzepřít a ani ke zpovědi jsem nechodila. (Hanka)</p> <p>V období dospívání, kolem 12-13 roku však přišel zlom. Prožitky ze školy, životy mých vrstevníků a období vzdoru přinesli pocit nejistoty. Věřila jsem, že Bůh existuje, ale nechápala jsem, proč se dějí některé věci, proč jiní nevěří a co je na víře špatného, proč jsem jiná než ostatní. Už jsem neměla takovou potřebu trávit s Bohem čas, věci, nečetla jsem bibli a modlila jsem se nepravdělně. Žila jsem sobecký život, kdy jsem chtěla jen brát a ne dávat. Na víře jsem už nestavěla svůj život a od Boha jsem nic neočekávala. Měla jsem pocit, že to byl on, kdo ode mě odešel. V té době jsem už neměla ráda lidi. Ode všech jsem čekala zradu a zklamání, a totéž jsem očekávala i od křesťanů. (Lada)</p>
Konverze	<p>Pak kolem 15 let jsme začali hodně mluvit o Bohu se sestrou. Ona to má tak nějak v sobě. V mém pubertálním věku mi hodně ukázala cestu. Často jsme si zapálili svíčku a do noci si o Bohu povídali, četli bibli a modlili se. (Anička)</p> <p>...že jsem se dostala na roční studijní pobyt do Rakouska, do kláštera, který měl dost přísný režim. Tam jsem, docela pomalou cestou, poznávala to, co by se dalo nazvat vírou. Možná i skrz odloučení od rodičů a pocitu cizince, který je dost specifický. Pro mě to byl určitě nejemocionálnější rok mého života a tohle asi neumím dost dobře napsat. (Hanka)</p> <p>Takový první zlom bylo, když jsem byla na setkání mladých na Velehradě. To byl pro mne takový největší, nejhlubší zážitek. (Eva)</p> <p>Druhý zlom přišel v 15 letech. S rodinou jsme chodili do nové církve, kde dva z členů vedli místní mládež. Sestry do ní brzy začaly chodit, ale já se bála. Nechtěla jsem navazovat kontakt s dalšími lidmi mého věku. V té době jsem už neměla ráda lidi. Ode všech jsem čekala zradu a zklamání, a totéž jsem očekávala i od křesťanů. Jednou mě, ale sestry přemluvily a šla jsem na jedno ze setkání. Hned u dveří mě každý jednotlivě přivítal, všichni byli laskaví, veselí, otevření a plní radosti, pokoje a víry v Boha. Vyprávěli si zážitky z týdne a já pochopila, že je trápí to samé co mě, ale oni na to nejsou sami. Společně jdou na Boha a nechají se vést. Hledají Boží tvář a jeho vůli pro jejich život. To mi dalo naději. Začala jsem pravidelně chodit na mládežnická setkání a snažila se stavět svůj život na Bohu. (Lada)</p>

Všichni dotazovaní byli vychováni ve věřících rodinách, které se silně angažují ve své církvi. Pět respondentů je z rodin, které jsou tradičně věřící a věřící je i většina jejich příbuzných. Dvě dívky jsou z rodin, kde rodiče konvertovali, když byly malé nebo ještě před jejich narozením.

Dalším společným rysem všech dotázaných je pocit odlišnosti, který je jakoby vyčleňuje z „normální společnosti“. Zde vidím velký rozdíl mezi generací, která vyrůstala v době komunistické totality, která svou jinakost viděla jako znak disentu. Okolí tehdejší adolescence sice označovalo jako „pánbičkáře“, ale na druhé straně vnímalo jejich statečnost, se kterou se ke své víře hlásili. Dnešní mladí křesťané jsou sekularizovanou společností vnímáni jako „zaostalí podivíni“, kteří věří přežitým zastaralým bludům. Pokud chtějí opravdu žít svou víru, ocitají se, jak napsala Hanka, v křesťanském skleníku.

Zdá se, že křesťanský život v rodině může být v současné době doprovázen nejen angažovaností v církvi, ale také poznáním odlišnosti od jiných světonázorů a od způsobu života většinové společnosti. Osobní konverze může mít různé formy a někde může být doprovázena i dočasnou ztrátou víry, jejíž znovunalezení je však vnímáno o to silněji.

Tabulka 2 VÍRA JAKO VNITŘNÍ POSTOJ

KATEGORIE	VÝPOVĚĎ
Pochybnosti ve víře	Nejvíc mne trápí a nedovedu si vysvětlit, proč Bůh dopouští tolik nespravedlnosti a bolesti a nenávisť mezi lidmi. To mne dost od něj odvádí, zdá se, že se mi vzdaluje.(Anička) V žádném případě nechci říct, že od té doby nepochybuju (Hanka)
Zvláštní prožitek	Dvakrát se mi při modlitbě stalo, že mne obstoupil takový pocit lehkosti, takové vědomí, že Bůh je se mnou. A postupně to doznávalo.(David)
Modlitba	Snažím se modlit každý večer breviář, je to velký dar.(David) Jsem ráda, že jsem vedená k pravidelnosti, ale právě ta rutina mi dělá problém. Třeba se mi nechce modlit. Když se přemůžu a začnu se modlit třeba s nechtím, tak cítím takový pocit, že mne má Bůh rád, že on to neřeší, že on to unese, že se mi nechtělo modlit, důležitý je, že jsem se k tomu dokopala. (Eva)
Zpověď	Podobný pocit (že mne obstoupil takový pocit lehkosti, takové vědomí, že Bůh je se mnou. A postupně to doznávalo)zažívám dost často po zpovědi, po rozhřešení. Že Bůh je se mnou, že mi odpustil, že mne má rád.(David) Obzvlášť jeden moment je v mém prožívání víry důležitý, to je zpověď, já mam totiž docela dost věcí, ve kterých úplně nechápu postoj Vatikánu, a moment zpovědi mi umožňuje si o tom promluvit, taky kvůli tomu jsem dlouho hledala zpovědníka. (Hanka)
Prožívání mše	Hodně mi dává mše. Snažím se ji prožívat celou, každé slovo, každou část. Nejvíc mi dává čtení a kázání. V kázání řekne kněz svůj názor. Bůh se nám skrze bibli dává poznat, čtení z bible je pro mne nejvíc. I když v proměňování se nám Bůh dává. Ve čtení se mi dává poznat

	<p>z různých stran. Včera byl milující, před tím byl upozorňující, varující. Každou neděli se tam děje takový malý zázrak.(Anička)</p> <p>Dost cítím Boží přítomnost při přijímání. A dost vnímám Pána Boha v lidech kolem sebe, s někým mám třeba problém a najednou to vidím jeho pohledem. (Eva)</p>
Vlivy sekularizovaného světa	<p>Občas mě napadne, jaký by to bylo, kdybych se na víru vykašlal, užíval bych si života jako moji kamarádi, mohl bych chodit s holkama.(David)</p> <p>To, co mě od Boha nejvíc odvádí, je asi myšlenka, že bych si bez něj mohla žít život „po svém“ jako mí nevěřící kamarádi a pocit odlišnosti. Životem „po svém“, který mě někdy láká, mám na mysli např. drobné lži, kterými si člověk občas trochu přilepší a nevěřící okolí je vnímá jako něco normálního, zatímco já z nich mám výčitky svědomí, dále třeba možnost číst cokoli, dívat se na jakékoli filmy a seriály také bez výčitek (Bára)</p> <p>Je pro mne těžké skloubit ideály věřícího člověka s obyčejným životem ve škole. Uvědomování si, že mám mít ráda své bližní. Skloubení dvou rozdílných životů, vzhledem k tomu jak ta společnost je dneska opačně laděná než co říká křesťanské učení. (Eva)</p>
Bůh jako jistota	<p>Já mám ráda pána Boha v tom, že je stále připravený mne poslouchat, že si můžu být jistá, že mne chce poslouchat, že si mne vybral. Vnímám to jako jistotu, že kdyby mne všichni odvrhli, tak on zůstane. (Eva)</p> <p>V čem mi víra pomáhá, je taková ta vnitřní jistota, což je pro spokojený život asi hodně podstatná věc. (Hanka)</p> <p>Svůj život si bez víry ani nedokážu představit, jsem zvyklá Bohu svěřovat všechny svoje starosti a moc mi to pomáhá. Zároveň je pro mě Bůh autoritou, díky které dodržuju určité morální zásady.(Bára)</p> <p>Víra mi dává pocit jistoty, naděje a především lásky. (Klára)</p> <p>Nejsem neomylná, udělala jsem mnoho chyb a stále dělám. Ale můj život má smysl, Bůh mě vede a já mu plně důvěřuji. Věřím v něho celým svým srdcem, duší a myslí. Samotná víra, to, že věřím, považuji za zázrak a Boží milost.</p> <p>Bez víry bych nebyla nic. Protože věřím, mohu přicházet k Bohu a předkládat mu své starosti i radosti, hněv i smutek, radost i pláč. Bůh má vždy řešení pro problémy, které prožívám. Nikdy mě nenechal „na holičkách“ :). Jsem moc ráda, že ho můžu znát, že on zná mě. Můj život má díky němu smysl, řád a směr. Víím, co od něho mohu čekat, a že pro můj život má to nejlepší. (Lada)</p>
Bůh je láska	<p>I když v proměňování se nám Bůh dává. Ve čtení se mi dává poznat z různých stran. Včera byl milující, před tím byl upozorňující, varující (Anička)</p> <p>Uvědomit si, že Bůh nás má rád. (David)</p> <p>...že si mne vybral jako ženich nevěstu. (Eva)</p> <p>Víra mi dává pocit jistoty, naděje a především lásky. Ať už lásky milujícího Otce, který na mě čeká s otevřenou náručí a neustále mě k sobě volá, lásky, pro kterou se za mě Ježíš obětoval, lásky, se kterou mi Duch svatý sesílá své dary, lásky, kterou ke mně Bůh promlouvá skrze rodiče, sourozence, rodinu, doufám i budoucího partnera a přátele, kteří mě mají rádi. (Klára)</p>
Bůh pomáhající	<p>Petr (její chlapec) byl moc nemocný. Chodila jsem za ním denně do nemocnice, pomáhala</p>

	<p>jsem mu a modlila jsem se za něho a cítila jsem, že mi Bůh pomáhá (Anička)</p> <p>Víra mi pomáhá utvářet hodnoty, třeba desatero.(David)</p> <p>Jsem zvyklá Bohu svěřovat všechny svoje starosti a moc mi to pomáhá (Bára)</p> <p>Víra mi vždy pomáhala a pomáhá. Od maličkostí jako ve škole při písemce nebo abych nebyla zkoušená, když jsem to neuměla po závažnější jako snášet odchod pradědečka či prarodiny nevěčnost nebo snášet jiné bolesti ať už tělesné (zdravotní) či ty na srdci. To jsou situace, kdy ta víra opravdu pomůže a podrží. (Klára)</p> <p>Protože věřím, mohu přicházet k Bohu a předkládat mu své starosti i radosti, hněv i smutek, radost i pláč. Bůh má vždy řešení pro problémy, které prožívám. Nikdy mě nenechal „na holičkách“ (Lada)</p>
Vědomí vlastní nedostatečnosti	<p>Mrzí mne, když si uvědomím, že se přidávám k nepěknému mluvení o druhých lidech. (Anička)</p> <p>I když mám vztah s chlapcem, kterého miluji, a když jsem s ním, tak na Boha hodně zapomínám a dost mne to trápí. Říkám Bohu, že ho moc miluju, ale Petra taky, ať se na mne nezlobí.(Anička)</p> <p>Někdy se chovám velice ošklivě ke svému okolí a nenapravím to, co jsem udělala špatně. Nevyřeším to s Bohem ani s okolím. Mrzí mě to. (Lada)</p>
Prostor svobody a odpovědnosti	<p>Byla jsem tři měsíce sama ve Vídni, a vyzkoušela jsem si, jaký to je dělat si co chci. Doma to tak nějak nejde udělat nějaké rozhodnutí, protože dělám to, co dělají doma všichni ostatní. (Eva)</p>

Ve výpovědích mladých lidí můžeme pozorovat odlišné prožívání lásky k Bohu z hlediska intenzity i formy. Někdo, pociťuje Boží lásku velice intenzivně až mysticky, zvláště při individuálních modlitbách a při zpovědi, jiný prožívá hmatatelnou lásku ve společenství věřících, kde cítí, že je Ježíš uprostřed nich. Míra a způsob prožívání víry jsou dány nejen osobními vlastnostmi a zkušenostmi, ale také prostředím, ve kterém žijí a povahou lidí, kteří na ně působí.⁴⁴

Mladí lidé musí čelit nejen svým pochybnostem a pocitům nedostatečnosti, ale také vlivům sekularizovaného světa, se kterým předchozí generace v takové míře konfrontovány nebyly. Všichni oslovení cítí, že Bůh je pro ně jistota, láska a pomoc v každé situaci. Naučili se s ním počítat v každé chvíli svého života. Ve víře našli smysl svého života, který jim dává jistotu „*že kdyby mne všichni odvrhli, tak on zůstane*“. A to je pro mladého člověka velmi silné a důležité. Z víry v Boží lásku zase vyvěrá jejich radost a přijetí sama sebe „*že si mě vybral jako ženich nevěstu*“.

⁴⁴ Srovnej: HOLM N. G. *Úvod do náboženské psychologie* 1.vyd. Praha: Portál 1998, 160 s. ISBN 80-7178-217-3 str. 20 -21

Tabulka 3 VÍRA VE VZTAHU K CÍRKVI

KATEGORIE	VÝPOVĚĎ
Žijící vzory	<p>Pak kolem 15 let jsme začali hodně mluvit o Bohu se sestrou. Ona to má tak nějak v sobě. V mém pubertálním věku mi hodně ukázala cestu. Často jsme si zapálili svíčku a do noci si o Bohu povídali, četli bibli a modlili se. (Anička)</p> <p>Hodně mi pomohl strýc, který je knězem a teď v poslední době náš nový farář, který vytvoří skvělou atmosféru, dělá vtipy. On vytvoří skvělou atmosféru. Také mi dost pomáhá zpovědník Pepa Prokeš a společenství mladých. Máme mši svatou a potom společenství v klubovně, kde hrajeme hry nebo máme přednášku Rodiče se denně modlí růženec, tak se k nim se sestrou přidáme a pak si povídáme o tom, co bylo ve škole, o různých problémech.(David)</p> <p>Velkým vzorem pro mne byli rodiče, Pepa Prokeš, vlastně, každý, kdo dělá něco dobře. Třeba náš pan farář, protože vidím, že tu víru pěkně žije. (Eva)</p> <p>Z žijících pak tatínek, sestra Rita (jedna sestřička z toho kláštera v Rakousku), nebo Robert Fulghum. (Hanka)</p> <p>Mým největším vzorem je Bůh. Snažím se žít tak, jak žil on, i přes množství chyb, které dělám, mi žehná a vede mě. Vážím si mnoha vlastností lidí kolem mě, které ve svém životě postrádám, a proto mým vzorem jsou i lidé kolem mě. Moji sourozenci, rodiče i přátelé. Ale na prvním místě byl, je a vždy bude Bůh. (Lada)</p>
Svatí jako vzory	<p>Vzorů mám spoustu. Mezi svatými jsou to např. sv. Bernadeta, sv. Rita, nebo sv. Filip Neri. (Hanka)</p> <p>Biřmovaná jsem byla 13. 6. 2010, kdy jsem přijala jméno své patronky sv. Máří Magdalény, která je pro mě velkým vzorem oddané služebnice Páně a důkazem, že Ježíš odpouští a miluje i největší hříšníky (Klára).</p>
Církevní fundamentalismus	<p>ale hodně velký problém mi také dělá přijmout některé fanatické názory (tím nemyslím názory přímo Vatikánu, spíš některé svébytné interpretace). Mám potom tendenci odsuzovat církev (instituci) jako takovou. (Hanka)</p>
Vliv zapojení do služby v církvi	<p>Hodně mne povzbudilo, když jsem se sestrami začala ministrovat. Kněz nás vždy po mši povzbudil. Také na mne působilo, že ho rodiče vždy velice ctíli. Už jsem nechodila do kostela jen proto, aby se na mne rodiče nezlobili, ale že mne to tam bavilo, hodně jsem se tam těšila.(Anička)</p> <p>Hodně mi pomohlo ministrování v kostele, kdy je člověk na blízku lidem, kteří mají k Bohu blízko.(David)</p>
Velká setkání	<p>Takový první zlom bylo, když jsem byla na setkání mladých na Velehradě. To byl pro mne takový největší, nejhlubší zážitek.(Eva)</p>
Význam společenství	<p>Na střední škole jsem měla společenství, bylo to moc pěkné a hodně mi to dalo.(Anička)</p> <p>Také mi dost pomáhá zpovědník a společenství mladých. Máme mši svatou a potom společenství v klubovně, kde hrajeme hry nebo máme přednášku.(David)</p> <p>Pak jsem byla v patnácti na Entercampu, jak dělá Roman Dvořák pro mladé. To bylo zaměřené na to, aby si mladý člověk udělal jasno v tom, jestli chce věřit nebo ne. Začala jsem chodit na spolčo, začala jsem jezdit do Ktiše na animátory, na duchovní obnovy. Cítila jsem, že víra je něco úžasného. (Eva)</p>

	<p>Za svou víru vděčím hlavně naší rodině a hnutí focolare, ve kterém jsem od malička vyrůstala. Křesťanství se tam žije opravdu naplno a zároveň se lidé neuzavírají mezi sebe, ale jsou otevření a učí se milovat všechny. Vzájemná láska, která je tam mezi všemi doslova hmatatelná, stejně jako snaha o jednotu a o život s Ježíšem uprostřed. Všichni dohromady tvoří jednu velkou, ale opravdovou rodinu.... Já se scházím s mladými, sdílíme mezi sebou zkušenosti, pomáháme si ve všem, co každý z nás prožívá a také pořádáme různé akce pro druhé (např. letní dobrovolnickou brigádu pro naše věřící i nevěřící kamarády, o vánocích hrajeme koledy pro bezdomovce apod.). Každé setkání mě povzbudí k tomu, žít křesťanství naplno v každodenním životě mezi nevěřícími.(Bára)</p> <p>Ještě bych chtěla na závěr doporučit setkání mladých ať už diecézní, celostátní nebo světové. Tam jsem v mnoha okamžicích cítila boží lásku a je to úžasné povzbuzení ve víře a obnovení z toho stereotypu. (Klára)</p> <p>S rodinou jsme chodili do nové církve, kde dva z členů vedli místní mládež. Sestry do ní brzy začaly chodit, ale já se bála. Nechtěla jsem navazovat kontakt s dalšími lidmi mého věku. V té době jsem už neměla ráda lidi. Ode všech jsem čekala zradu a zklamání, a totéž jsem očekávala i od křesťanů. Jednou mě, ale sestry přemluvily a šla jsem na jedno ze setkání. Hned u dveří mě každý jednotlivě přivítal, všichni byli laskaví, veselí, otevření a plní radosti, pokoje a víry v Boha. Vyprávěli si zážitky z týdne a já pochopila, že je trápí to samé co mě, ale oni na to nejsou sami. Spoléhají na Boha a nechají se vést. Hledají Boží tvář a jeho vůli pro jejich život. To mi dalo naději. Začala jsem pravidelně chodit na mládežnická setkání a snažila se stavět svůj život na Bohu. (Lada)</p>
Rutina náboženského života	Co mě od Boha odvádí je jistě vlažnost mé víry, rutina. Všechno dělám automaticky a neprožívám svou víru, takže se pak právě leccos dostane v žebříčku výš (Klára)
Úloha kněze	<p>Hodně mi pomohl strýc, který je knězem a teď v poslední době náš nový farář, který vytvoří skvělou atmosféru, dělá vtipy. On vytvoří skvělou atmosféru. Také mi dost pomáhá zpovědník Pepa Prokeš. Byl jsem biřmovaný ve 14 letech, ale příprava, kterou dělal náš bývalý pan farář, nebyla moc do hloubky, ale pak jsem po biřmování zjistil, že Pepa Prokeš dělá přípravu půl roku, tak jsem si to vynahradil a chodil na to znova. To bylo hodně do hloubky. (David)</p> <p>Kněz nás vždy po mši povzbudil. Také na mne působilo, že ho rodiče vždy velice ctíli. (Anička)</p> <p>Třeba náš pan farář, protože vidím, že tu víru pěkně žije.(Eva)</p>
Potřeba znát věrouku	<p>...příprava, kterou dělal náš bývalý pan farář, nebyla moc do hloubky, ale pak jsem po biřmování zjistil, že Pepa Prokeš dělá přípravu půl roku, tak jsem si to vynahradil a chodil na to znova. To bylo hodně do hloubky.(David)</p> <p>..., ale na druhou stranu mě to přimělo, abych se o křesťanské myšlenky začala sama více zajímat.(Bára)</p>

Církev ve smyslu Božího lidu měla při tvorbě osobní víry těchto mladých lidí velký význam. Rodiče, sourozenci i širší rodina svou víru nejen žijí, ale Bůh stojí ve středu jejich života. Jejich víra není jen nedělní návštěvou kostela, je to hluboké vnitřní přesvědčení a každodenní zkušenost s Bohem, kterého vnímají jako obrovskou sílu, která stvořila celý vesmír, a přesto se k nám sklání, a v nekonečné lásce jim nabízí spásu v tom nejdražším, co má, a co jim dal, ve svém Synu. Takto žitá víra musí nést a nese své ovoce.

Osobnost kněží má pro jejich duchovní vývoj nezanedbatelný význam. Neomezují se jen na kněze ze své farnosti, ale cíleně vyhledávají duchovní, kteří jim nabízejí hlubší porozumění křesťanskému učení. Jejich víra se tím oprošťuje od nánosů pověr a fundamentalismu, které vycházejí z neznalosti základních pravd, a které jsou pro jejich intelekt nepřijatelné.

Společnost vrstevníků má v období adolescence svou důležitost nejen z psychologického hlediska. Křesťanská společenství mladých lidí získávají na důležitosti tím více, že jak jsem již zmínila, dnešní mládež trpí větší či menší izolací. Ve společenstvích nacházejí souznění, pochopení, mohou si o svém životě a o víře vyprávět a sdílet své zkušenosti. V neposlední řadě je zde i potřeba emocionálních zážitků. Taková setkání jsou lékem na každodenní rutinu, na kterou se jinak může jejich křesťanství „scvrknout“. Významný je také vliv masových setkání mládeže, jako jsou diecézní a jiná setkání, kde je náboženské prožívání podpořeno i pocity sounáležitosti a vědomí, že být věřící není tak výjimečné.

Tabulka 4 VÍRA VE VZTAHU K NEVĚŘÍCÍM

KATEGORIE	VÝPOVĚD
Potřeba obhajovat víru	<p>já totiž docela ráda s ostatními diskutuju a v dnešní liberální společnosti prakticky není problém mít jiný názor, když si ho člověk umí obhájit. (Hanka)</p> <p>Na gymplu jsem se svou vírou také nikdy nechlubila, ale protože postupně všichni zjistili, že jsem katolička, musela jsem občas čelit nepříjemným otázkám na církev apod. Někdy jsem reagovala dost zbaběle s tím, že mě to nezajímá, ale na druhou stranu mě to přimělo, abych se o křesťanské myšlenky začala sama více zajímat. Chtěla jsem si prostě umět víru před ostatními obhájit. (Bára)</p> <p>Občas vzniknou ve třídě zajímavé diskuze, ale většinou to skončí tak, že má každý tu svojí pravdu, svůj názor. Ale já nechci nikoho přesvědčovat a za každou cenu mu dokázat, že já mám pravdu. Myslím si, že si cestičku k Bohu musí najít každý sám, musí tam být svobodná vůle, nemůžeme je nutit. Takže podle mě je nejlepší evangelizace svědectví života. Snažit se o víře nejen mluvit, ale opravdu ji žít a tak těm druhým ukazovat Krista. Tak se o to snažím, ale bojím se, že ne vždy se mi to daří a tím ostatním ukazuji zkreslenou představu o Bohu. (Klára)</p> <p>Nemám problém s tím, že bych se nedokázala ve společnosti vyhranit. Nemám problém přihlásit se k víře. (Eva)</p>
Představy okolí	<p>nemám ráda, když mi moji kamarádi připsují, že musím být hrozně slušná a tichá jenom proto, že jsem věřící. Mám pocit, že mi kvůli tomu moje okolí někdy nastavuje dost vysokou laťku. (Hanka)</p>

Představy nevěřících lidí, kteří s náboženstvím nepřišli do styku, jsou velice tristní. Není to jen vysoká laťka, je to častokrát požadavek, který není založen na křesťanské víře, ale jehož neoprávněnost se v českém prostředí vysvětlit nedá. Husitská tradice, kterou zvedli

obrozenci, a kterou znetvořila komunistická propaganda, má díky našemu školství až úsměvnou podobu.⁴⁵ Není lehké pro mladého člověka obhájit svůj postoj a základní pravdy víry, zvláště jestliže se do té doby ještě nezačal zajímat, čemu vlastně věří. Místo, aby o své víře mluvil, je znejistěný svou malou znalostí, utíká se do sebe a bojí se výsměchu. Mladí lidé se cítí být svou jinakostí ze společnosti vyloučení.

Potřebu obhajovat svou víru a svým životem nepřinášet „*zkreslenou představu o Bohu*“ pociťuje většina respondentů a projevuje tak svou participaci na křesťanské víře. Čím více je mladý člověk pro Boha zapálen, tím více se o něm touží dozvědět a mluví o něm. Proto jeden opravdu „hořící“ křesťan může svou živou vírou přesvědčit i další.

4.6 Shrnutí

Na základě kategorizace výpovědí respondentů můžeme jednotlivé kategorie 1. řádu posoudit z hlediska jejich podílu na rozvoji křesťanské víry adolescenta. Jako ty, které tento rozvoj podporují, můžeme označit: křesťanskou výchovu v rodině, zvláštní prožitky, modlitbu, zpověď, prožívání mše, poznání Boha jako jistoty, jako lásky a jako pomoci. Dále jsou to příklady žijících vzorů a vzorů svatých, zapojení do služby v církvi, společenství věřících, účast na velkých setkáních, úloha kněze i znalosti věrouky a potřeba obhájit si svou víru. Na druhé straně vidíme, že rozvoj adolescentů v tomto období problematizuje rutina náboženského života, církevní fundamentalismus, pochybnosti o víře, ale především vlivy sekularizovaného světa s jeho předsudky a představami. Velkým překvapením mého výzkumu je silný pocit jinakosti a vydělenosti mladých křesťanů ze společnosti.

Analýza jednotlivých kategorií ukazuje, že je to především věřící rodina, kdo dává mladému člověku zázemí a ukazuje mu, jak má svou víru žít. Dospívající však musí sám poznat Boha, naučit se mu důvěřovat, spoléhat na něho a milovat jej. Mluví se o získání osobní víry, znovuzrození či individualizaci víry.⁴⁶ Pokud v období adolescence člověk svou víru takto nepřetvoří, je velká pravděpodobnost, že ji s odchodem od rodiny ztratí.

⁴⁵ Kamarád mé dcery, který prohlašoval, že je ateista, zvažoval, že půjde studovat na husitskou teologickou fakultu, protože on tomu Husovi, kterému ti křesťané tak ublížili, fandí a chtěl by se něco o tom jeho učení dozvědět.

⁴⁶ Srovnej: HOLM N.G. *Úvod do náboženské psychologie* 1.vyd. Praha: Portál 1998, 160 s. ISBN 80-7178-217-3 str. 76

5. DISKUZE

Z výsledků mého výzkumu by se dalo usuzovat, že rodina, jejíž život je zakotven v Bohu, automaticky předá víru svým dětem. Bohužel, i v těchto zkoumaných rodinách se objevila „zbloudilá ovečka“, která svým rodičům způsobila nejednu bezesnou noc a za jejíž návrat se denně modlí.

Již jsem se zmínila o nebezpečí odchodu z církve, které hrozí, pakliže dospívající nezíská k Bohu osobní vztah. Touto problematikou se ve své diplomové práci „Příčiny odchodu adolescentů z církve“ před lety věnovala Mgr. Ludmila EHRICHOVÁ. „*Výzkum prokázal tři dimenze, které se spolupodílejí na odchodu mladých lidí z církve: první je jejich psychosociální vývojové stádium, druhá jsou projevy konzumní, sekularizované a pluralitní společnosti a třetí jsou krizové prvky projevující se v životě církve.*“⁴⁷

Pokusím se všechny tyto aspekty shrnout: Dospívající člověk „*pociťuje bolestný nedostatek transcendentální roviny a vrhá se po všem, co by mu mohlo ukázat směr pomoci v hledání*“⁴⁸. Pokud se mu nedostane pomoci v rodině, kde se např. setká jen s *moralizováním*, ani v kostele, kde je kněz (viděno kritickými očima adolescenta) *neschopen zaujmout, neumí s dospívajícím promluvit*, nebo je dokonce *nevěrohodný*; ostatní věřící jsou buď *zfanatizovaní, elitářští*, nebo působí jako *slabí „ušlápnutí outsideri“* nebo dokonce žijí *zkaženým*, hříšným životem. Nic, s čím by se chtěl mladý člověk identifikovat. Prostřednictvím nedokonalosti Božího lidu, pak adolescent vnímá církev jako *nemoderní přežitek* pro staré lidi, *církevní instituci jako nepružnou a zkosnatělou, zatíženou oprávněnou kritikou na incesty kněží. Liturgie je nezajímavá, nesrozumitelná a nudná. Obraz Boha, který církev podává, je zkreslený a požadavky neúnosné. Taková víra je pro ně nepravdivá, nepotřebná.* Mladý člověk vnímá právo na své vlastní rozhodování, „*nechce být jako ovce ve stádu*“, chce se řídit jen vlastním svědomím, *nepotřebuje, aby mu někdo přikazoval, co má dělat.*“⁴⁹ Je to smutná smršť výhrad. A to výše zmíněný výzkum EHRICHOVÉ nepostihl zdaleka všechny.

Můj výzkum potvrdil, že si mladí křesťané jsou vědomi toho, že jejich víra je do značné míry ovlivněna postojem kněží. Věřící adolescenti to vnímají jako problém a řeší jej tak, že vyhledávají kněží, kteří umí s mladými jednat a jsou jim vzorem. U EHRICHOVÉ je tento problém mladými brán jako vážný krizový prvek. V tomto ohledu srovnání

⁴⁷ EHRICHOVÁ L. *Příčiny odchodu adolescentů z církve* Dipl. práce, TF JCU 2005 str. 74

⁴⁸ Tamtéž str. 64

⁴⁹ Srovnej: EHRICHOVÁ L. *Příčiny odchodu adolescentů z církve* Dipl. práce, TF JCU 2005 str. 59-65

koresponduje. Pohoršení kněží (ale také věřících) má v tomto křehkém období života dospívání neblahý dopad.

Sekularizovaná společnost je v obou výzkumech vnímána jako silný faktor, který život věřících problematizuje. Záchranou zde může být zapojení do práce v církvi a napojení na společenství mladých křesťanů. Pokud mladý člověk nedostane v tomto věku podanou ruku v této podobě, tak odchází.

Zatímco pro mladé křesťany má rodina zásadní význam a rodiče často uvádí jako svůj vzor, mladí, kteří z církve odchází, rodinu z nějakého důvodu nezmiňují. Přesto pro ně může být a nejspíš i je velice důležitá.

6. ZÁVĚR

Téma bakalářské práce „Prožívání křesťanské víry adolescentů“ jsem v úvodu i v kvalitativním výzkumu, který je součástí této práce, specifikovala do otázky: „Nakolik se dá živá víra v Boha předat prostřednictvím výchovy v rodině?“

Nejprve jsem se věnovala psychickému a náboženskému vývoji člověka. Vyjmenovala jsem všechny úlohy jednotlivých vývojových fází podle ERIKSONA a zdůraznila fáze procesu individuace v období adolescence. Poté jsem se zaměřila na sociologický pohled na identitu adolescentů s důrazem na odlišnosti dnešní společnosti. V další kapitole jsem se věnovala FOWLEROVĚ šestistupňové teorii stádií víry, opět s důrazem na období adolescence. Na konec teoretické části jsem se zastavila u jednotlivých forem náboženského prožívání podle ŘÍČANA, s přihlédnutím k Ottovu fenoménu *Mysterium tremendum*.

Ve výzkumné části jsem požádala mladé křesťany o odpovědi na otázky týkající se jejich vztahu k Bohu a prožívání jejich osobní víry. Při analýze výpovědí sedmi mladých křesťanů, šesti katolíků a jedné členky Církve bratské, jsem vytvořila 27 kategorií. Z těch vyvstaly čtyři centrální kategorie, ve kterých můžeme sledovat duchovní život dospívajících. První kategorii můžeme nazvat **vývoj víry**. Víra se vyvíjí především v rodině, rodiče jsou těmi, kdo svým životem ukazují svým dětem cestu, ale ani ten nejlepší křesťanský život není zárukou, že dospívající víru svých rodičů vezme za svou. **Víra je především vnitřním postojem** mladého člověka, jeho pevným spojením s Bohem, kterého chápe jako jistotu, pomoc, ale především jako milujícího otce. Taková víra pomáhá překonat pochybnosti i vědomí své vlastní nedostatečnosti, stejně tak jako nedostatečnosti ostatních lidí. **Víra je také vztahem k církvi** ve smyslu Božího lidu, tedy nejen k církvi, jako instituci, ale ke všem věřícím. Zde se ukazuje potřeba společenství věřících jako důležitý aspekt pro duchovní

vývoj, který vyvádí věřícího z nebezpečí zevšednění víry a rutiny. Potřebu dospívajícího obhájit si svou víru chápu jako znak osobní zaangażovanosti, znak osobní **víry ve vztahu k sekularizovanému okolí**.

Dalším, pro naši dobu typickým aspektem je otázka vnímání pravdivosti vlastního náboženství v konfrontaci s multikulturní pluralistickou společností. Jestliže nabízíme mladým lidem naši víru jako jedinou cestu ke spáse, jak ji pro sebe sami vnímáme, jak jim vysvětlíme skutečnost, že i jiná náboženství tvrdí totéž?⁵⁰

Potřeba církve sledovat znamení doby⁵¹ se v posledním století stále zintenzivňuje. Přestože II. vatikánský koncil byl v mnoha směrech průlomový, nedařilo se dost rychle naplňovat jeho učení. Stále se ozývají požadavky na větší flexibilitu církve. Když srovnáme poměry v Jihočeské diecézi před 20 lety, před 10 lety a nyní, je zde znatelný posun v práci s mládeží. Velkou zásluhu na tom mají zapálení kněží, kteří pracují s mládeží a snaží se jí předat víru v nezkraslené podobě. Hluboké teologické znalosti, které tak mladí získávají, dávají jejich víře pevný základ.

Když se zamýšlím nad psychosociálními aspekty odchodu dospívajících od víry, nabízí se mi příběh svatého Augustina, který popisuje ve svém „Vyznání“. Doba, ve které žil, byla dost podobná té naší. Křesťané žili uprostřed pohanské společnosti, která si zakládala na své kultuře a vzdělanosti. Jeho matka svatá Monika jej vychovávala ve víře v Boha. Augustin však žil velice prostopášně a křesťanství odmítal. Sv. Monika se za svého syna modlila 17 let, než prožil obrácení.⁵² Když prosila biskupa Ambrože, aby Augustinovi domluvil, odpověděl jí: „*Jdi, neboť, jako že žiješ, státi se nemůže, aby syn takových slzí zahynul!*“⁵³ To je povzbuzením pro všechny křesťanské matky, aby ve svých prosbách neustávaly. Na příkladu sv. Augustina a jeho matky, svaté Moniky můžeme dokladovat, že ani ten nejlepší křesťanský život není zárukou automatického předání víry. Někdy je mladý člověk natolik zlákan nástrahami světa, natolik jistý sám sebou nebo se cítí zrazen, že Boží lásku není schopen přijmout.

Období, kterým dospívající procházejí je velice problematické, plné složitého hledání vlastní správné cesty. Potřebují mít ve své rodině oporu a milující zázemí. Spíše než moralizování, které nefungovalo v žádné době, potřebují smysluplnou diskuzi, potřebují náš čas a naši pozornost. Dnešní adolescent potřebuje také daleko více společenství věřících

⁵⁰ Srovnej: MUCHOVÁ L., ŠTĚCH F. „*Rozpaky nad pluralitou v české náboženské výchově?*“ str. 81-87

⁵¹ Srovnej: GS 4, *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*, Zvon 1995 ISBN 80-7113-089-3

⁵² Jejím působením se obrátil i její manžel a tchýně a víru přijaly její další dvě děti.

⁵³ AURELIUS AUGUSTINUS *Vyznání*, Kalich 4. Vydání 1999 ISBN 80-7017-301-7 str. 88

vrstevníků, než tomu bylo dříve, protože propast mezi nimi a dospívajícími ze sekularizované společnosti se velice prohlubuje.

Můj výzkum byl jen menšího rozsahu, takže na jeho základě nemohu generalizovat. Mohu však říci, že pro víru výše uvedených sedmi dotázaných měla rozhodující význam výchova v rodině, podpořená společenstvím mladých křesťanů a dobrým vlivem duchovních. Na otázku „nakolik se dá živá víra v Boha předat prostřednictvím výchovy v rodině“ mohu na základě výzkumu a diskuze odpovědět, že živá víra v rodině je základem, na kterém se dá stavět. Pokud rodiče udělali vše, co mohli, a dospívající přesto podlehl svodům světa či vlastní pýchy a bohorovnosti, nesmí rezignovat, ale neustále prosit Boha, aby si jej k sobě přivedl.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Primární literatura

HOLM N. G. *Úvod do náboženské psychologie* 1.vyd. Praha: Portál 1998, 160 s. ISBN 80-7178-217-3

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9. str. 148

KKC

MACEK, P. *Adolescence*. Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících. Praha:Portál, 1999. ISBN 80-7178-348-X.

MUCHOVÁ L. *Úvod do náboženské pedagogiky*, 2. přepracované vydání, Olomouc, Matice cyrilometodějská, 1994, ISBN neuvedeno

MUCHOVÁ L., *Budete mými svědky*. Dialogické rozvíjení křesťanské identity ve světonázorové pluralitní společnosti – pedagogická výzva, Brno: Jiří Brauner, Kartuziánské nakladatelství a vydavatelství, 2011, 284 s., ISBN 978-80-86953-82-3

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství* 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 328 s. ISBN 80-7178-547-4

ŘÍČAN, P. *Cesta životem* 2. přeprac. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-829-5

ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství a spirituality*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 326 s. ISBN 978-80-7367-312-3

VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie* I. Praha: Karolinum, 2005

Sekundární literatura:

AURELIUS AUGUSTINUS *Vyznání*, Kalich 4. Vydání 1999 ISBN 80-7017-301-7

Dokumenty II. Vatikánského koncilu, Zvon 1995 ISBN 80-7113-089-3

EHRlichová L. *Příčiny odchodu adolescentů z církve* Dipl. práce, TF JCU 2005

HART a HARTOVÁ *Psycholog. slovník*, Praha: Portál 2000 ISBN 80-7178-303-X

HENDL J. *Kvantitativní výzkum: Základní metody a aplikace* Praha:Portál 2005, 408s.ISBN 80-7367-040-2

MUCHOVÁ L., ŠTĚCH F., *Rozpaky nad pluralitou v české náboženské výchově?*

OTTO RUDOLF, *Posvátno*. 1998 Vyšehrad 1998 ISBN 80-7021-260-8

SKALICKÝ K., *Radost a naděje*, Karmelit. nakl. Kostelní Vydří, 2000, ISBN80-7192-430-X

Elektronické dokumenty:

KOHOUTEK RUDOLF, *Vývojově psychologická teorie S. Freuda, E. H. Eriksona, J. Piageta a L. Kohlberg*, 12. února 2010 v 9:16, přístupno: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002>

SAK P., SAKOVÁ K., *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže od roku 2007*; INSOMA 6. 3. 2012 Studie o mládeži zpracovaná pro MŠMT ČR na základě výsledků grantů přístupno: http://www.insoma.cz/Studie_MSMT_2006_fin.pdf

Seznam příloh

Příloha I. Výpověď Aničky

Příloha II. Výpověď Davida

Příloha III. Výpověď Evy

Příloha IV. Výpověď Hanky

Příloha V. Výpověď Bány

Příloha VI. Výpověď Kláry

Příloha VII. Výpověď Lady

Příloha I. Výpověď Aničky

Když jsem byla malá, tak jsem do kostela nechodila ráda. Ptala jsem se, kdy už to skončí. Rodiče nás tam brali a říkali, ještě vydrž. Hodně mne povzbudilo, když jsem se sestrami začala ministrovat. Kněz nás vždy po mši povzbudil. Také na mne působilo, že ho rodiče vždy velice ctíli. Už jsem nechodila do kostela jen proto, aby se na mne rodiče nezlobili, ale že mne to tam bavilo, hodně jsem se tam těšila.

Pak kolem 15 let jsme začali hodně mluvit o Bohu se sestrou. Ona to má tak nějak v sobě. V mém pubertálním věku mi hodně ukázala cestu. Často jsme si zapálili svíčku a do noci si o Bohu povídali, četli bibli a modlili se.

Hodně mi dává mše. Snažím se ji prožívat celou, každé slovo, každou část. Nejvíc mi dává čtení a kázání. V kázání řekne kněz svůj názor. Bůh se nám skrze bibli dává poznat, čtení z bible je pro mne nejvíc. I když v proměňování se nám Bůh dává. Ve čtení se mi dává poznat z různých stran. Včera byl milující, před tím byl upozorňující, varující. Každou neděli se tam děje takový malý zázrak.

Na střední škole jsem měla společenství, bylo to moc pěkné a hodně mi to dalo. Teď žádné společenství nemám, neznám ty lidi tady. Mám společenství jen jedním věřícím člověkem, se kterým si povídám v autobuse. Hodně si o Bohu povídám se sestrou, ona je hodně duchovní, žije v komunitě.

V mém životě mi víra v Boha hodně pomáhá. I když mám vztah s chlapcem, kterého miluji, a když jsem s ním, tak na Boha hodně zapomínám a dost mne to trápí. Říkám Bohu, že ho moc miluju, ale Petra taky, ať se na mne nezlobí. Bojím se Boha, že se mu nebude Petr líbit a nevím, jestli je opravdu ten pravý, i když chci, aby to byl on, s kým budu celý život. Řekli jsme si, že chceme být spolu, že už nechceme být s nikým jiným. Petr byl moc nemocný. Chodila jsem za ním denně do nemocnice, pomáhala jsem mu a modlila jsem se za něho a cítila jsem, že mi Bůh pomáhá. Petr je hodně zvědavý a hodně o Bohu spolu mluvíme a přemýšlíme o bibli. Když jsem s ním, tak má starost, jestli nepotřebuju odvést do kostela a tak.

Nejvíc mne trápí a nedovedu si vysvětlit, proč Bůh dopouští tolik nespravedlnosti a bolesti a nenávisti mezi lidmi. To mne dost od něj odvádí, zdá se, že se mi vzdaluje. Někomu víru předají rodiče, někomu se Bůh zjeví, ale někdo se k němu dopravuje hodně těžko. Hodně trpí a to mi přijde nespravedlivé. Mrzí mne, když si uvědomím, že se přidávám k nepěknému mluvení o druhých lidech.

Příloha II. Výpověď Davida

Víra mi pomáhá utvářet hodnoty, třeba desatero. V dětství jsem si Boha představoval jako policajta, který tě potrestá za každou špatnost, kterou jsi provedla. Bůh jako starý, nemohoucí člověk. Jako takový automat, který, když hodíš modlitbu, tak ti vyplní, co sis přála. Nebo jakože je takový loutkař, který všechno řídí. Myslím, že je dobré takové představy poznat, ale opustit je. Uvědomit si, že Bůh nás má rád. Hodně mi pomohlo ministrování v kostele, kdy je člověk na blízku lidem, který mají k Bohu blízko. Hodně mi pomohl strýc, který je knězem a teď v poslední době náš nový farář, který vytvoří skvělou atmosféru, dělá vtipy. On vytvoří skvělou atmosféru. Také mi dost pomáhá zpovědník Pepa Prokeš a společenství mladých. Máme mši svatou a potom společenství v klubovně, kde hrajeme hry nebo máme přednášku. Byl jsem biřmovaný ve 14 letech, ale příprava, kterou dělal náš bývalý pan farář, nebyla moc do hloubky, ale pak jsem po biřmování zjistil, že Pepa Prokeš dělá přípravu půl roku, tak jsem si to vynahradil a chodil na to znova. To bylo hodně do hloubky. V životě víry mě hodně omezuje počítač – facebook, hry, filmy a také lenost, když se mi nechce modlit. Rodiče se denně modlí růženec, tak se k nim se sestrou přidáme a pak si povídáme o tom, co bylo ve škole, o různých problémech. Ve škole mám naštěstí také věřícího spolužáka, takže tam nejsem sám. Ostatní nejsou věřící. Jinak nevěřící spolužáky ani nevyhledávám, nikam s nimi nechodím. Spíš chodím někam s věřícími kamarády nebo jsem doma na počítači. V minulosti jsem měl i nevěřící kamarády, ale těch jsem se zbavil. Na jednu stranu je mi to někdy líto, ale druhou stranu jsem rád, protože by mne odvedli od víry.

Snažím se modlit každý večer breviář, je to velký dar. Dvakrát se mi při modlitbě stalo, že mne obstoupil takový pocit lehkosti, takové vědomí, že Bůh je se mnou. A postupně to doznávalo. Podobný pocit zažívám dost často po zpovědi, po rozhřešení. Že Bůh je se mnou, že mi odpustil, že mne má rád. Občas mě napadne, jaký by to bylo, kdybych se na víru vykašlal, užíval bych si života jako moje kamarádi, mohl bych chodit s holkami.

Příloha III. Výpověď Evy

Já jsem pokřtěná jako malá, jak je to normální v katolických rodinách. Do kostela jsme chodili již od malička. Začala jsem si uvědomovat, že víra není samozřejmá, když jsme chodili v první třídě na náboženství. Takový první zlom bylo, když jsem byla na setkání mladých na Velehradě. To byl pro mne takový největší, nejhlubší zážitek. To bylo ve čtrnácti. Pak jsem byla v patnácti na Entercampu, jak dělá Roman Dvořák pro mladé. To bylo zaměřené na to, aby si mladý člověk udělal jasno v tom, jestli chce věřit nebo ne. Začala jsem chodit na spolčo, začala jsem jezdit do Ktiše na animátory, na duchovní obnovy. Cítila jsem, že víra je něco úžasného. Dneska už víru nevnímám tak nadšeně, jako před tím. Byla jsem tři měsíce sama ve Vídni, a vyzkoušela jsem si, jaký to je dělat si co chci. Doma to tak nějak nejde udělat nějaké rozhodnutí, protože dělám to, co dělají doma všichni ostatní. Je pro mne těžké skloubit ideály věřícího člověka s obyčejným životem ve škole. Uvědomování si, že mám mít ráda své bližní. Skloubení dvou rozdílných životů, vzhledem k tomu jak ta společnost je dneska opačně laděná než co říká křesťanské učení.

Nemám problém s tím, že bych se nedokázala ve společnosti vyhranit. Nemám problém přihlásit se k víře. Jsem ráda, že jsem vedená k pravidelnosti, ale právě ta rutina mi dělá problém. Třeba se mi nechce modlit. Když se přemůžu a začnu se modlit třeba s nechutí, tak cítím takový pocit, že mne má Bůh rád, že on neřeší, že on to unese, že se mi nechtělo modlit, důležitý je, že jsem se k tomu dokopala. Dost cítím Boží přítomnost při přijímání.

A dost vnímám Pána Boha v lidech kolem sebe, s někým mám třeba problém a najednou to vidím jeho pohledem.

Velkým vzorem pro mne byli rodiče, Pepa Prokeš, vlastně, každý, kdo dělá něco dobře. Třeba náš pan farář, protože vidím, že tu víru pěkně žije. Já mám ráda pána Boha v tom, že je stále připravený mne poslouchat, že si můžu být jistá, že mne chce poslouchat, že si mne vybral jako ženich nevěstu. Vnímám to jako jistotu, že kdyby mne všichni odvrhli, tak on zůstane.

Příloha IV. Výpověď Hanky

Moji rodiče mě vedli k víře už od dětství, myslím docela pěkným způsobem. Někdy mám dokonce trošku dojem, že vyrůstám v jakémisi křesťanském skleníku.

Popisovat mojí dětskou víru by asi nemělo smysl. Když jsem začala tak nějak samostatně přemýšlet, tak jsem celou víru zahodila jako nepotřebnou a zhruba rok jsem chodila na mše jenom proto, že to chtěli rodiče a já sem jim ještě neuměla vzepřít a ani ke zpovědi jsem nechodila. To, co se stalo potom, se asi nedá jen tak napsat v pár větách, technicky šlo o to, že jsem se dostala na roční studijní pobyt do Rakouska, do kláštera, který měl dost přísný režim. Tam jsem, docela pomalou cestou, poznávala to, co by se dalo nazvat vírou. Možná i skrz odloučení od rodičů a pocitu cizince, který je dost specifický. Pro mě to byl určitě nejemocionálnější rok mého života a tohle asi neumím dost dobře napsat. V žádném případě nechci říct, že od té doby nepochybuju, ale vím, že věřit chci, tak pro to dělám všechno. Obzvlášť jeden moment je v mém prožívání víry důležitý, to je zpověď, já mam totiž docela dost věcí, ve kterých úplně nechápu postoj Vatikánu, a moment zpovědi mi umožňuje si o tom promluvit, taky kvůli tomu jsem dlouho hledala zpovědníka.

Vzorů mám spoustu. Mezi svatými jsou to např. sv. Bernadeta, sv. Rita, nebo sv. Filip Neri. Z žijících pak tatínek, sestra Rita (jedna sestřička z toho kláštera v Rakousku), nebo Robert Fulghum.

Asi jsem se ještě nesetkala se situací, kdy by mi víra nějak zásadně život zkomplikovala, já totiž docela ráda s ostatními diskutuju a v dnešní liberální společnosti prakticky není problém mít jiný názor, když si ho člověk umí obhájit. V čem mi víra pomáhá, je taková ta vnitřní jistota, což je pro spokojený život asi hodně podstatná věc.

Věcí, které bych chtěla prožívat jinak, nebo které mně odvádí od Boha je hodně.

V zásadě jsou to moje chyby a lenost, ale hodně velký problém mi také dělá přijmout některé fanatické názory (tím nemyslím názory přímo Vatikánu, spíš některé svébytné interpretace). Mám potom tendenci odsuzovat církve (instituci) jako takovou.

Teď jsem nechtěla skončit takhle negativně, pravdou ale je, že sama nemám ráda, když mi moji kamarádi připisují, že musím být hrozně slušná a tichá jenom proto, že jsem věřící. Mám pocit, že mi kvůli tomu moje okolí někdy nastavuje dost vysokou laťku.

Příloha V. Výpověď Bány

Víra byla odmalička součástí mého života, protože jsem vyrostla v praktikující katolické rodině. Doma jsme se každý večer společně modlili, v neděli chodili do kostela... Ve škole mezi nevěřícími spolužáky jsem se za to samozřejmě občas styděla, ale od rodičů jsem byla vychovaná ve víře tak pevně, že jsem občasné posměšné narážky nijak zvlášť neprožívala. Na gymnplu jsem se svou vírou také nikdy nechlubila, ale protože postupně všichni zjistili, že jsem katolička, musela jsem občas čelit nepříjemným otázkám na církev apod. Někdy jsem reagovala dost zbaběle s tím, že mě to nezajímá, ale na druhou stranu mě to přimělo, abych se o křesťanské myšlenky začala sama více zajímat. Chtěla jsem si prostě umět víru před ostatními obhájit. Svůj život si bez víry ani nedokážu představit, jsem zvyklá Bohu svěřovat všechny svoje starosti a moc mi to pomáhá. Zároveň je pro mě Bůh autoritou, díky které dodržuju určité morální zásady. Nevěřící kamarádi, kteří žádnou takovou autoritu nemají a mohou si dělat „co chtějí“, zažívají často problémy, kterých jsem díky křesťanským zásadám ušetřena. Jako komplikaci vnímám víru při navazování nových vztahů, mám v sobě vždycky obavu, kdy a jak se ten člověk dozví, že jsem věřící, jak bude reagovat, jak to ovlivní náš vztah apod. To, co mě od Boha nejvíc odvádí, je asi myšlenka, že bych si bez něj mohla žít život „po svém“ jako mí nevěřící kamarádi a pocit odlišnosti. Životem „po svém“, který mě někdy láká, mám na mysli např. drobné lži, kterými si člověk občas trochu přilepší a nevěřící okolí je vnímá jako něco normálního, zatímco já z nich mám výčitky svědomí, dále třeba možnost číst cokoli, dívat se na jakékoli filmy a seriály také bez výčitek apod. Vždycky si ale nakonec uvědomím, že mi tato „omezení“ pomáhají žít mnohem spokojeněji, než mí nevěřící kamarádi, a dávají mému životu daleko větší hodnotu.

Za svou víru vděčím hlavně naší rodině a hnutí focolare, ve kterém jsem odmalička vyrůstala. Křesťanství se tam žije opravdu naplno a zároveň se lidé neuzavírají mezi sebe, ale jsou otevření a učí se milovat všechny. Vzájemná láska, která je tam mezi všemi doslova hmatatelná, stejně jako snaha o jednotu a o život s Ježíšem uprostřed. Všichni dohromady tvoří jednu velkou, ale opravdovou rodinu, přitom má hnutí široký záběr – každý v něm najde své místo (děti různých věkových kategorií, mládež, rodiny, řeholníci, kněží, politici...). Já se scházím s mladými, sdílíme mezi sebou zkušenosti, pomáháme si ve všem, co každý z nás prožívá a také pořádáme různé akce pro druhé (např. letní dobrovolnickou brigádu pro naše věřící i nevěřící kamarády, o vánocích hrajeme koledy pro bezdomovce apod.). Každé setkání mě povzbudí k tomu, žít křesťanství naplno v každodenním životě mezi nevěřícími.

Příloha VI. Výpověď Kláry

Vyrůstala jsem ve věřící rodině. Kdo mě přivedl k víře, tedy byla právě moje rodina, především rodiče, kteří mě v ní vychovávali, ale i sourozenci, prarodiče, bratrance a sestřenice...

V dětském věku (na základní škole) jsem se, asi jako každý křesťan, musela potýkat s prvními těžkostmi, jako jsou narážky, všetečné otázky, posměchy apod. Musela jsem si svou víru obhájit. Musím přiznat, že jsem se několikrát za víru styděla nebo se snažila vyhnout přímé odpovědi, zamluvit to, za což se stydím. Bylo pro mě těžké, jít sama proti proudu, proti davu, být ta jediná, zvláště v naší české ateistické společnosti, kde se víra „nenosí“. Ale když jsem to překonala, tak mě naplnila Boží radost. Opravdu ze mě spadl ten tlak svědomí, kterému jsem se snažila vyhýbat a před kterým jsem se snažila utéct. Poté co jsem přiznala víru před ostatními a nestyděla se za ni, tak jsem měla skvělý pocit, věděla jsem, že takto je to správně. Všichni o mně věděli, že jsem věřící, ale neshazovali mě ani se do mě nenaváželi...na to jsem měla štěstí. Bylo akorát třeba překonat ten počáteční strach, že bych vybočovala nebo že by se mi ostatní smáli.

Dneska s tím problémem nemám. Nikdo se mi nevysmívá ani se nesnaží se mnou bojovat nebo mě nějak nachytat. Občas vzniknou ve třídě zajímavé diskuze, ale většinou to skončí tak, že má každý tu svojí pravdu, svůj názor. Ale já nechci nikoho přesvědčovat a za každou cenu mu dokázat, že já mám pravdu. Myslím si, že si cestičku k Bohu musí najít každý sám, musí tam být svobodná vůle, nemůžeme je nutit. Takže podle mě je nejlepší evangelizace svědectví života. Snažit se o víře nejen mluvit, ale opravdu ji žít a tak těm druhým ukazovat Krista. Tak se o to snažím, ale bojím se, že ne vždy se mi to daří a tím ostatním ukazuji zkreslenou představu o Bohu. Občas se mě také někdo na něco zeptá, tak se mu to snažím co nejlépe vysvětlit a mám radost, že to dotyčného zajímá. Bohužel se mi také stává, že neznám odpověď. Musím přiznat, že ve znalostech bible mám stále ještě mezery.

Bířmovaná jsem byla 13. 6. 2010, kdy jsem přijala jméno své patronky sv. Máří Magdalény, která je pro mě velkým vzorem oddané služebnice Páně a důkazem, že Ježíš odpouští a miluje i největší hříšníky (vyhnání 7 démonů).

Jak je víra pro mě důležitá? Co pro mě znamená?

Víra mi dává pocit jistoty, naděje a především lásky. Ať už lásky milujícího Otce, který na mě čeká s otevřenou náručí a neustále mě k sobě volá, lásky, pro kterou se za mě Ježíš obětoval, lásky, se kterou mi Duch svatý sesílá své dary, lásky, kterou ke mně Bůh promlouvá skrze rodiče, sourozence, rodinu, doufám i budoucího partnera a přátele, kteří mě mají rádi. Víím, že

nejsem a nikdy nebudu sama. Bůh by měl být na prvním místě, zaslouží si to, ale je pravda, že jsem kolikrát upřednostňovala jiné zájmy před vírou, před Bohem.

Co mě od Boha odvádí je jistě vlažnost mé víry, rutina. Všechno dělám automaticky a neprožívám svou víru, takže se pak právě leccos dostane v žebříčku výš (škola a jiné).

Víra sama o sobě nám život nekomplikuje, to my si ho komplikujeme. Třeba to, že jsem se v dětství styděla za víru a bála se jít proti proudu, bych mohla považovat za komplikaci způsobenou vírou, ale ve skutečnosti jsem si ji způsobila sama. A právě naopak když už to všichni o mně věděli, tak žádné komplikace nebyly. Víra mi vždy pomáhala a pomáhá. Od maličkostí jako ve škole při písence nebo abych nebyla zkoušená, když jsem to neuměla po závažnější jako snášet odchod pradědečka či praty ne věčnost nebo snášet jiné bolesti ať už tělesné (zdravotní) či ty na srdci. To jsou situace, kdy ta víra opravdu pomůže a podrží.

Ještě bych chtěla na závěr doporučit setkání mladých ať už diecézní, celostátní nebo světové. Tam jsem v mnoha okamžicích cítila boží lásku a je to úžasné povzbuzení ve víře a obnovení z toho stereotypu.

Příloha VII. Výpověď Lady

Narodila jsem se do věřící rodiny. Oba moji rodiče uvěřili již dřív před mým narozením. Od malička mě vedli k víře. Tatínek mě a mým sourozencům každý večer četl z bible, vyprávěl o dobrodružstvích, které s Bohem zažil a modlil se s námi, před usnutím nám žehnal. To mě provázelo mým dětstvím každý den až do dospívání. Věřila jsem, že Bůh existuje a má obrovskou moc. Věřila jsem v jeho lásku a přijímala naději pro život, který jsem žila.

V období dospívání, kolem 12-13 roku však přišel zlom. Prožitky ze školy, životy mých vrstevníků a období vzdoru přinesli pocit nejistoty. Věřila jsem, že Bůh existuje, ale nechápala jsem, proč se dějí některé věci, proč jiní nevěří a co je na víře špatného, proč jsem jiná než ostatní. Už jsem neměla takovou potřebu trávit s Bohem čas, věci, nečetla jsem bibli a modlila jsem se nepravdělně. Žila jsem sobecký život, kdy jsem chtěla jen brát a ne dávat. Na víře jsem už nestavěla svůj život a od Boha jsem nic neočekávala. Měla jsem pocit, že to byl on, kdo ode mě odešel. Druhý zlom přišel v 15 letech. S rodinou jsme chodili do nové církve, kde dva z členů vedli místní mládež. Sestry do ní brzy začaly chodit, ale já se bála. Nechtěla jsem navazovat kontakt s dalšími lidmi mého věku. V té době jsem už neměla ráda lidi. Ode všech jsem čekala zradu a zklamání, a totéž jsem očekávala i od křesťanů. Jednou mě, ale sestry přemluvila a šla jsem na jedno ze setkání. Hned u dveří mě každý jednotlivě přivítal, všichni byli laskaví, veselí, otevření a plní radosti, pokoje a víry v Boha. Vyprávěli si zážitky z týdne a já pochopila, že je trápí to samé co mě, ale oni na to nejsou sami. Spoléhají na Boha a nechají se vést. Hledají Boží tvář a jeho vůli pro jejich život. To mi dalo naději. Začala jsem pravidelně chodit na mládežnická setkání a snažila se stavět svůj život na Bohu. Znovuzrodila jsem se. Za rok jsem se nechala pokřtít a dál jsem šla za Božími vizemi pro můj život. Nejsem neomylná, udělala jsem mnoho chyb a stále dělám. Ale můj život má smysl, Bůh mě vede a já mu plně důvěřuji. Věřím v něho celým svým srdcem, duší a myslí.

Můj vzor

Mým největším vzorem je Bůh. Snažím se žít tak jak žil on, i přes množství chyb, které dělám, mi žehná a vede mě.

Vážím si mnoha vlastností lidí kolem mě, které ve mém životě postrádám, a proto mým vzorem jsou i lidé kolem mě. Moji sourozenci, rodiče i přátelé. Ale na prvním místě byl, je a vždy bude Bůh

Na kolik mi víra v životě pomáhá a na kolik mi ho komplikuje

Nevím, jestli chápu správně otázku. Samotná víra, to, že věřím, považuji za zázrak a Boží milost. Bez víry bych nebyla nic. Protože věřím, mohu přicházet k Bohu a předkládat mu své starosti i radosti, hněv i smutek, radost i pláč. Bůh má vždy řešení pro problémy, které prožívám. Nikdy mě nenechal „na holičkách“ :). Jsem moc ráda, že ho můžu znát, že on zná mě. Můj život má díky němu smysl, řád a směr. Víím, co od něho mohu čekat, a že pro můj život má to nejlepší.

Na kolik mi život komplikuje? Nemyslím, že mi život komplikuje víra. Život si komplikuji sama. Myslím, že bez víry by byl život ještě komplikovanější.

Co mě od Boha nejvíce odvádí

Nyní aktuálně mám pocit, že škola. Učím se na zkoušky, připravuji do seminářů, píši bakalářku a s Bohem trávím jen velice málo času. Ale ten čas pro něj by byl. Je to spíše o lenosti. Pak myslím, že mě od Boha odvádí má pýcha. Někdy se chovám velice ošklivě ke

svému okolí a nenapravím to, co jsem udělala špatně. Nevyřeším to s Bohem ani s okolím. Mrzí mě to. Chvála Pánu, že na mě volá tak dlouho, dokud se nezastavím a nevyřeším to, co jsme způsobila.

Co mi brání žít svou víru tak, jak bych chtěla

Myslím, že nemalou roli zde hraje lenost. Tolik času věnuji zbytečností, místo abych je věnovala Bohu. V čase volna, kterého mám i přes školu pořád hodně se věnuji spíše svým zálibám a tomu co mě baví a jen málo času jsem jen já a Bůh.

ABSTRAKT

ZASADILOVÁ JANA, *Prožívání křesťanské víry adolescentů v současné společnosti*, České Budějovice 2013, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce doc. PhDr. Ludmila Muchová, Ph.D

Klíčová slova: křesťanská víra, věřící adolescent, dospívající křesťan, vývojové fáze víry, formy náboženského prožívání

Práce se zabývá duchovním životem mladých křesťanů. V úvodu se zamýšlí, nakolik je možné předat osobní víru v Boha. V teoretické části uvádí Eriksonovy fáze procesu psychického vývoje člověka s důrazem na období adolescence. Dále se zamýšlí nad sociologickým pohledem na identitu adolescentů a uvádí Fowlerovu teorii šesti stádií víry. Nakonec vyjmenovává jednotlivé formy náboženského prožívání.

V praktické části analyzuje výpovědi sedmi věřících adolescentů a dochází k závěru, že osobní víra mladého člověka vyrůstá z rodiny, sílí se znalostmi věrouky, náboženskými zkušenostmi a rozkvétá vlivem společenství a porozumění kněží a ostatních věřících.

Významným zjištěním výzkumu je intenzivní pocit jinakosti, až vyloučenosti mladých křesťanů ze sekularizované společnosti.

ABSTRACT

Experiencing of Christian faith in adolescents of contemporary society.

University of South Bohemia in České Budějovice.

Theological Faculty. Department of Education.

Supervisor doc. PhDr. Ludmila Muchová, Ph.D

Keywords: Christian faith, the faithful adolescent, teenage Christian, development phases of faith, forms of religious experiencing

The work deals with spiritual life of young Christians. In its introduction, it considers the possibility of paging on personal faith in God. In the theoretical part, it states Erikson's stages of the process of psychological development of man, with an emphasis on adolescence. It also examines the sociological view of identity of adolescents and identifies Fowler's theory of six stages of faith. Finally, it lists the various forms of religious experience.

In the practical part it analyzes testimonies of seven young Christians and concludes that the personal faith of a young man grows up in the family, strengthens with knowledge of the doctrine and with religious experience, and flourishes under the influence of communities, and understanding priests and other believers.

An important finding of the research is an intense feeling of otherness and exclusion of young Christians from secularized society.